דער
ליובאוויטשער רבי

כ״ק אדמו״ר

הרב יוסף יצחק שניאורסאהן

זצ״ל נבג״מ זי״ע

•

זכרונות, יחידות׳ן, פערזענלעכע דערפארונגען,
אנווייזונגען, מעמוארן, איבערלעבונגען און עריינערונגען
וועגן דעם ליובאוויטשער רבי׳ן
כ״ק אדמו״ר הרב יוסף יצחק שניאורסאהן
זצ״ל נבג״מ זי״ע
צו זיין 53סטן יום ההילולא,
יו״ד שבט ה׳תש״י-יו״ד שבט ה׳תשס״ג
וואס האט אן אינטערעס פאר כלל ישראל

איבערגעדרוקט פון
„אַלגעמיינעם זשורנאַל״
(המשכים פון פינף וואָכן)
מיט תיקונים

געשריבן פון
הרב שניאור זלמן גוראריי

•

אדר א׳, תשס״ג
ברוקלין, ניו יארק

"איך בין געבליבן לעבן א דאנק מופתים גלויים פון דעם רבי'ן"

איידער איך פאַנג אָן שרייבן מיינע ערינערונגען וועגן דעם רבי'ן זצ"ל, זי"ע, ווייל איך דערציילן אַ פערזענלעכע איבערלעבונג וואָס איך באַטראַכט, אַז עס איז אַ מופת גדול אַ גרויסער נס, אַ טייל פון די מופתים גלויים וואָס דער פריערדיקער ליובאַוויטשער רבי האָט באַווירקט.

געווען איז עס אין ווינטער תרצ"ט, אַ סך פאַרן אויסברוך פון דער צווייטער וועלט מלחמה, סוף זומער תרצ"ט. קיינער האָט נאך דעמאָלט ניט געטראַכט וועגן אַ וועלט מלחמה, און אין דער ישיבה פון רבי'ן אין וואַרשע, זיינען אָנגעקומען בחורים פון אַמעריקע וואָס דער רבי האָט געהייסן זיי קומען.

איך האב זיך דאן געפונען אין ריגע כדי צו מאכן א "וואַרט" מיט מיין כלה און אויך צו מאכן די געהעריקע פאפירן און דאקומענטן אז זי זאל קענען ארויספארן צוזאמען מיט מיר קיין אמעריקע. מיין כלה, רביצין חוה, די טאכטער פון קאפיטשניצער רבי'ן זצ"ל, האט געהאט פוילישע דאקומענטן און די קוואטע קיין אמעריקע איז געווען אפן פאר רוסישע דאקומענטן בעת מענטשן מיט פוילישע פאפירן האבן געדארפט זייער לאנג וואַרטן אויף צו באקומען אן אמעריקאנער קוואטע.

איך האב זיך דאן געריסן צוריקפארן קיין וואַרשע צו מיין מאמען און קרובים אויף פסח. אין וואַרשע האב איך אויך געהאט א זייער גוטע שטעלע, וואס אין יענער צייט איז עס געווען א יקר המציאות צו האבן א שטעלע. אבער דער רבי האט מיר געזאגט איך זאל ניט פארן קיין וואַרשע. ער האט מיר געהייסן בלייבן אין ריגע.

דער רבי האָט מיר געשריבן „קיבלתי"

ווען איך האב געוואלט פארן אויף שבועות, און איך האָב אָנגעשריבן אַ לאַנגן בריוו מיט אַ סך טעמים, האט דער רבי ווידער מיר געהייסן ניט פארן און אזוי דעם גאנצן זומער. און אויף אַלע מיינע בריוו האָט דער רבי געענטפערט מיט איין וואָרט: „קיבלתי". איך האב דאן ניט געקענט פארשטיין פארוואס דער רבי לאזט מיך ניט פארן קיין וואַרשע.

אבער שפעטער האב איך פארשטאנען, אז איך בין אזוי ארום געראטעוועט געווארן פון דעם ביטערן גורל. מיין גאנצע פאמיליע אין וואַרשע זיינען אומגעקומען, מיין ברודער, אלע קרובים צוזאמען מיט אלע אידן, הי"ד. און איך בין דורך דעם רבינ'ס מופת גערַאטעוועט געווארן פון דעם חורבן. קיין אמעריקע בין איך אנגעקומען מיט דער לעצטער שיף וואס איז ארויסגעפארן פון נארווגיע.

מיט'ן שכל הפשוט איז דאן געווען שווער צו פארשטיין פארוואס דער רבי לאזט מיך ניט זיך אומקערן קיין וואַרשע. דער רבי האט מיך אפגעהאלטן ממש ביד חזקה און האט מיך געראטעוועט בגשמיות פון דעם חורבן. ס'איז געווען א מופת גלוי.

נאך א מופת פון רבי'ן

ווען איך בין געקומען קיין אמעריקע, האב איך כסדר געליטן מיט די נירן. מיין דאקטאר איז געווען דר. הייַמאן, און ער האט מיר געראטן צו מאכן אן אפעראציע אויף די נירן. דער ליובאוויטשער רבי זצ"ל נבג"מ זי"ע האט געזאגט אז איך זאל ניט מאכן קיין אפעראציע. דער דאקטאר האט מיך געהיילט מיט מעדיצינען במשך פון א לענגערער צייט.

איינמאל האב איך באקומען א שווערע אטאקע אויף די נירן, און מיין דאקטאר, דר. הייַמאן, איז נישט געווען אין שטאט, בין איך געגאנגען זען אַן אַנדער דאקטאר, וועלכער האט מיר געהייסן גלייך מאכן אַן אפעראציע אויף די נירן.

אין יענער צייט איז דער רבי געווען קראַנק מיט דער האַרץ, און עס איז ניט געווען שייך אריינצוגיין אויף "יחידות" און פרעגן פראגעס. שפעטער האט מען געציילטע מענטשן, מערסטנס גוטע פריינט, יא אריינגעלאזן צום רבי'ן, אבער בתנאי אז ווען זיי גייען אריין, זאלן זיי דעם רבי'ן ניט מטריח זיין מיט רעדן, און די טיר האָט געמוזט זיין אָפן, ס'איז ניט געווען קיין יחידות נאָר אַלס גוטע פריינט פלעגט מען אַריינגיין. ווען עס איז געקומען מיין רייַע אויף אריינגיין, און דער רבי האט ביי מיר געפרעגט וואס איך מאך אין געזונט. איך האב געענטפערט, מען האט דאך אפגערעדט ניט צו רעדן. האט דער רבי געזאגט, ער וויל יא הערן וואס איך מאך אין געזונט. האב איך געזאגט אז איך בין געווען ביי אן אנדער דאקטער, וואס ער האט מיר געהייסן דורכגיין אַן אפעראציע.

דער רבי האט געזאגט, ״וואס דערציילט מען מיר דודקעס״. איך זאל ניט דורכגיין אַן אפּעראציע. איך זאל טרינקען יעדן טאג א גלאז שוואכע מילך, עסן הערינג קען איך נאר אביסל, ניט קיין סך.

דא האט דער רבי ווידער באוויזן א מופת גדול. איך בין געזונט געווארן אָן אַן אפּעראציע.

דער ביטול פון א פּוילישן חסיד פאר א רייסישן רבי'ן

וועז דער רבי ר׳ יוסף יצחק זצ״ל נבג״מ זי״ע איז אנגעקומען קיין אטוואצק נעבן ווארשע, איז דער רבי איינגעשטאנען אין א פּענסיאן (א מין האטעל), וואו מ׳האט געקענט שלאפן און דארט עסן. דער אייגנטימער פון דעם פּענסיאן איז געווען א פּוילישער חסיד מיטן נאמען ווידערשאַל, און דער ביטול וואס איך האב געזען פון דעם דאזיקן פּוילישן חסיד צום רבי'ן, איז ביי מיר איינגעקריצט געווארן אין זכרון אויפן גאנצן לעבן.

בכלל איז געווען באקאנט דער פּתגם וואס דער רבי האט מערערע מאל געזאגט, אַז דער ביטול פון א פּוילישן חסיד פאר א רייסישן רבי'ן.

שמחת תורה, בעת א חסידישן פארברענגען אויפן ערשטן שטאק פון דעם פּענסיאן, האט זיך פארזאמלט א גרויסער עולם חסידים. די חסידים האבן שטארק געטאנצט, און דער גאנצער בנין וואס איז געווען פון האלץ, האט זיך געטרייסלט. האט דער פּוילישער חסיד, דער אייגנטימער פון דעם פּענסיאן, געלאזט וויסן אז ס׳איז א סכנה אז דאס הויז וועט חס ושלום איינפאלן. אבער דער עולם האט ווייטער געטאנצט, און דער פּוילישער חסיד איז צוגעגאנגען צום רבי'ן און אים געזאגט, אז די שטוב טרייסלט זיך, און דאס גאנצע הויז קען חלילה איינפאלן.

האט דער רבי אים געענטפערט: עס איז פּאראן א גמרא, אז די וועלט האלט זיך אויף עמודים, און די עמודים האלטן זיך ״ומתחת זרועות עולם״, וואס בלשון הקבלה זיינען זיי ״זרועות דא״ק״ במילא וועלן די זרועות דא״ק אונטערהאלטן די הויז אויך.

האט דער פּוילישער חסיד געזאגט, אויב דער רבי האלט אז דאס הויז וועט בלייבן שטיין, ״בין איך רואיק״.

דער אייגנטימער פון דעם פּענסיאן, ווידערשאל, איז געבליבן שטיין רואיג אָן קיין שום זארג אז זיין אייגנטום וועט אינפאלן. פון דעם קען מען זען ווי א פּוילישער חסיד האט געהאט גרויס ביטול פאר'ן רבי'ן, וואס אפילו וועז זיין גאנץ אייגנטום האט געקענט קראכן איז ער געשטאנען רואיק פאר דעם רבי'ן און איך בין דאן פּשוט ארויס פון די כלים, זעענדיק אזא זאך מיט מיינע אייגענע אויגן.

ס׳איז שוין אן ערך 68 יאר זינט יענעם שמחת תורה און עס שטייט נאך אלץ פאר מיינע אויגן ווי ווידערשאל האט געגלויבט דעם רבי'ן און איז געווען רואיק אז זיין הויז וועט ניט איינפאלן פון די טענץ.

״אנה״ מיט א ה״א און ״אנא״ מיט אַן אל״ף

וועז דער ליובאוויטשער רבי איז געקומען קיין אמעריקע ט׳ אדר ה׳ת״ש (1940), האט דער רבי פארברענגט פסח אין לייקוואוד. דער רבי האט יעמאלט געוועדט ביים פארברענגען, אז ביי הלל זענען פאראן אנא׳ס מיט אַן אלף, און אנה׳ס מיט אַ ה׳. אנא מיט אַן אל״ף, מען בעט. און „אנה ה׳ כי אני עבדך״ מיט אַ ה׳, איז דער טייטש ״וואוהין״, ניט מען בעט נאר מען פרעגט וואוהין איז מיין שליחות?

א ״פדיון״ שרייבט מען מיט דער מאמע׳ס נאמען

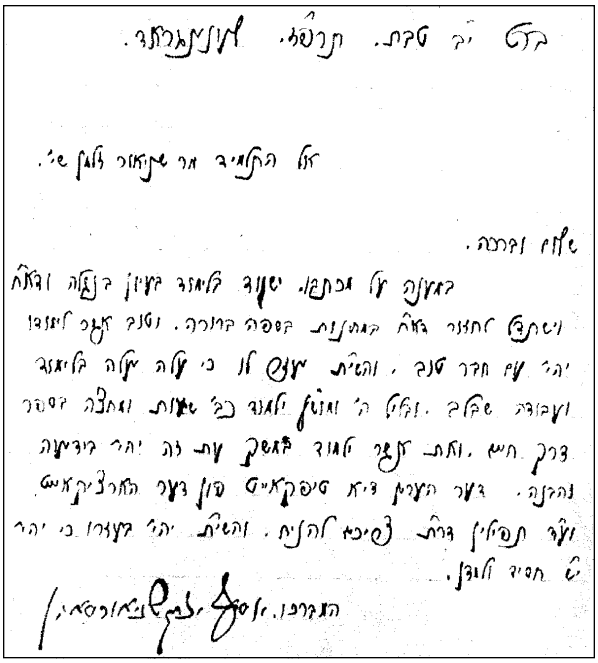
שפּעטער, ביי דער פארברייגען, האָט דער רבי געזאגט שטילערהייט: ״אני עבדך בן אמתך״, א ״פדיון״ שרייבט מען מיט דער מאמע׳ס נאמען.

הרב החסיד ר׳ שמואל ע״ה לעוויטין האָט אויסגעטיישט, דעם פאַרבונד פון די צוויי פירושים, אז א חסיד דארף פרעגען דעם רבי'ן וואו איז מיין שליחות.

דערהערן טיפקייט פון די הארציקייט

וועז איך בין געווען 15 יאר אלט, האט דער רבי מיר געהייסן לערנען דאנערשטיק ביינאכט און מוצאי שבת פאר צוויי שעה און א האלב דרך חיים, כדי צו דערהערן די טיפקייט פון די האַרציקייט. דאָס האָט מיר אין גאַנצן משנה געווען.

דאָס האָט מיר געמאכט פאר א איד און פאר א מענטש, א דאנק דעם רבינ׳ס אנווייזונגען. דער רבי האט מיר געראטעוועט ברוחניות.

ב״ה י״ב טבת, תרפ״ז, לענינגראד

אל התלמיד מר שניאור זלמן שי׳

שלום וברכה.

במענה על מכתבו, ישקוד בלימוד בעיון בנגלה ודא״ח וישתדל לחזור דא״ח במתינות בשפה ברורה, וטוב אשר לימודו יהי׳ עם חבר טוב, והשי״ת יעזור לו כי עלה יעלה בלימוד ועבודה שבלב, ובליל ה׳ ומוש״ק ילמוד כב׳ שעות ומחצה בספר דרך חיים, ואת אשר ילמוד במשך עת זה יהי׳ בידיעה והבנה, דער הערין דיא טיפקאייט פון דער הארציקאייט. וע״ד תפילין דר״ת צריכים להניח. והשי״ת יהי׳ בעזרו כי יהי׳ י״ש חסיד ולמדן.

המברכו. / חי״ק

א צדיק גמור און משיח

ענדע חודש סיון אין יאר תש״ב בין איך געווען אויף ״יחידות״, און דער רבי האט מיט מיר געריידט וועגן עפענען א ישיבה אין נוארק, ניו דזשוירזי, און ווי איינצושטעלען דעם סדר אין ישיבת תומכי תמימים אין נוארק אויפ׳ן קומענדיקן זמן אין חודש אלול. (דעמאלט האבן זיך אלע געקאכט און געגלויבט אז אט־אט קומט משיח, מ׳איז געווען פארקאכט אין דעם לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה, און עס האט געהייסן אז היינט־מארגן קומט משיח). האב איך געפרעגט דעם רבי׳ן, עס איז דען נאך דא צייט?

האט דער רבי מיר געזאגט, אז א צדיק גמור אז ער זאל וויסן אז מארגן קומט משיח, און היינט זאל ער צוליב דעם ניט לייענען קיין קריאת שמע שעל המיטה, ווערט ער אויס צדיק גמור!

אַן ענדיק אויף יום טוב

זייענדיק אין ריגע האט דער רבי געזאגט: ״אַן ענדיק אויף יום טוב איז גוט, אבער ניט א יום טוב פון אַן ענדיק״.

ווער דאוונט מיט א מנין?

דער רבי האט אמאל געזאגט (אין אמעריקע) אז אמאליקע יארן פלעגט א יושב אוהל דאוונען אָן א מנין, און א בעל הבית פלעגט דאוונען מיט א מנין, אבער היינט דאוועט א יושב אהל מיט א מנין און דער בעל הבית דאוועט אָן א מנין, אבער ס׳איז גאר א אנדער ענין.

* * *

דער רבי האט מיר אמאל געזאגט אויף ״יחידות״, אז אמאליקע יארן האט מען דאס געדארפן א בעל הזי׳, שפעטער האט מען דאס אנגערופען א גנב, און אין ליובאוויטש האט מען דאס געדארפן א חיצון.

איך האב געמאכט דעם רבי׳ן פריילעך...

כ׳בין אמאל געווען אויף יחידות ביים רבי׳ן. דאס איז שוין געווען ווען מיר זענען אנגעקומען קיין אמעריקע, האט זיך דער רבי אויסגעדריקט צו מיר מיט ווייטיק ״פארוואס זעט מען ניט ביי אונז דעם ונפלינו!

האב איך געענטפערט דעם רבי׳ן, (הגם עס איז ניט געווען שייך איך זאל רעדן אויף יחידות, אבער איך האב געזען דעם עגמת נפש וואס דער רבי האט) האב איך געזאגט, איך ווייס ניט פארוואס מיר זעען ניט. אבער אנדערע זעען אויף אונז יא, און האבן דרך ארץ פאר אונז. פון מיינע רייד איז דער רבי געווארן אויפגעלייגט.

אין רבינ׳ס שטוב האבן די שטוב־מענטשן באמערקט

אז דער רבי איז צופרידן און אויפגעלייגט, האט מען ביי מיר געפרעגט וואס איז געשען אויף יחידות אז דער רבי איז געווארן פריילעכער?

א קבלה פון צמח צדק

איך בין געווען אַן עלטערער בחור און כ׳האב שוין געדארפט טאן א שידוך.

דער רבי האט מיר געראטן צו טאן א שידוך מיט אן אמעריקאנער מיידל. וואס איר טאטע וועט מיר שיקן פאפירן צו קענען קומען קיין אמעריקע. עס האט זיך געריידט וועגן קריגן פאפירן אויף קענען קומען קיין אמעריקע. געווען א פארשלאג איך זאל באקומען פאפירן פון אמעריקע דורך א רב, וואס וועט מיר געבן א טאכטער פאר א כלה וואס וועט זיין גרייט מיט מיר חתונה צו האבן. די פאפירן קיין אמעריקע זענען דאן צוגעגרייט געווָארן דורך דעם סעקרעטאריאט פון דעם ליובאוויטשער רבי׳ן.

האט דער רבי מיך אריינגערופן און געפרעגט צי איך וויל דעם שידוך אדער די פאפירן, און נאכדעם ווי איך וועל קומען קיין אמעריקע וועל איך אפלאזן דעם שידוך? און אויב איך מיין נאָר די פאפירן זאל איך וויסן־זיין, אז ס׳איז דא א קבלה פון דעם צמח־צדק אויף דעם מאמר חז״ל ״בנות ישראל החמירו על עצמן על טיפת דם כחרדל״, איז דער טייטש, אז בנות ישראל החמירו על עצמן, אויף זייער כבוד, אז אויב איינער איז זיי מבייש, (פארגיסט זייער בלוט־דם), וועלט פון עם א „חרדל״.

לאלתר לתשובה, לאלתר לגאולה

אין יאָר תש״ב (1942) האט דער רבי א סך געריידט וועגן ״לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה״. דער רבי האט דאן שטארק געריידט וועגן דעם אז משיח קומט באלד איצט.

אין יענער צייט איז הרב ר׳ ניסן טעלושקין ע״ה אריינגעקומען צום רבי׳ן און געפרעגט, אז איר רבי שרייט כסדר, אז אט קומט היינט משיח און טאמער וועט משיח ניט קומען וועט דאך דער עולם זיין שטארק אנטוישט?

דער רבי האט געענטפערט הרב טעלושקין, וואס מיינסטו, אז איך ווייס ניט וועגן דעם?

אז מען פאלט דארף מען לאכן

זייענדיק אויף ״יחידות״ ביים רבי׳ן אין לייקוואוד, איז א געוויסער מענטש אין דערבייאיקן צימער געפאלן, האט דער רבי אנגעפאנגען שטארק לאכן. דער רבי האט געזאגט, אז עס איז דא א קבלה אז ווען מען פאלט דארף מען לאכן.

איך האָב פאַרשטאַנען, ווייל דורך שמחה נעמט מען אראפ פון יענעם גזירות און דינים.

מיט פרנסה וואפט מען זיך ניט...

איך בין געווען דער פרינסיפאל אין דער ליובאוויטשער ישיבה, און כדי צו האבן פרנסה האב איך זיך אויך פארנומען מיט מסחר, כ׳האב געפירט געשעפטן.

ביך איך אריין אויף ״יחידות״ צום רבי׳ן און געזאגט, אז עס איז שווער צו טאן ביידע זאכן מיטאמאל, אי זיין א פרינסיפאל און אי זיין א סוחר, און איך קלער צו בלייבן נאר אלס פרינסיפל אין דער ישיבה און אוועקלאזן מיינע געשעפטן.

האט מיר דער רבי געענטפערט, אז עס איז פאראן א קבלה פון דעם אלטן רבי׳ן, אז ״מיט פרנסה וואפט מען זיך נישט״. נישט נאר מיט רוחניות׳דיקער פרנסה וואפט מען זיך ניט, נאר אויך מיט פרנסה גשמיות אויך ניט, (דעריבער דארף איך זיך פארנעמען נאר מיט מסחר).

״איך לערן מיט דיר אורח חיים און דו לערנסט מיט מיר חושן משפט...״

אין ווארשע האט דער רבי געוואלט אז איך זאל מאכן פון האלץ א מאדעל פון דעם בית המקדש. עס איז אין ווארשע געווען איינער א איד וואס האט געמאכט א מאדעל פון בית המקדש, גענוי לויט ווי עס ווערט געשילדערט אין גמרא. דער רבי האט געוואלט איך זאל מאכן א קאפיע פון דעם בית המקדש גענוי ווי יענער האט עס געמאכט.

איך האב ניט געוואלט מען זאל צו מיר האבן טענות, אז איך האב ניט געמאכט די דוגמא פון דעם בית המקדש ריכטיק, און היות דאס האט אויך געדארפט

קאסטן א סך געלט איך וועל מאכן ניט ריכטיק וועט דער רבי האבן צו מיר טענות, אז איך האב געפטר׳ט אומזיסט געלט, האב איך ניט געוואלט מען זאל צו מיר האבן טענות, האב איך זיך געשפארט און געאמפערט, אז איך קען ניט מאכן, און אז איך טויג ניט אויף דעם, און אזוי ווייטער.

האט דער רבי מיר געזאגט:

״איך לערן מיט דיר אורח חיים, און דו לערנסט מיט מיר חושן משפט!״

דער טייטש פון ״אחד מהם לא נותר״

דער רבי האט אמאל געטייטשט די ווערטער וואס מען זאגט יעדן אינדערפרי אין דאוענען אין ״עזרת״ שטייט ״ויכסו מים צריהם אחד מהם לא נותר״. האט דער רבי עס געטייטשט אזוי: פון אלע מצריים איז דערטרונקן געווארן ״אחד מהם לא נותר״, גאר ניט צוגעקומען אין אחד.

ווען דער רבי קומט איז א יום טוב

ווען דער רבי איז אָנגעקומען קיין אטוואצק, בין איך געווען דער גבאי אויף יחידות, איך פלעג אריינלאזן דעם עולם צום רבי׳ן אויף ״יחידות״.

דער עולם האט בכלל געלעבט אין וואַרשע און מען פלעגט קומען פארנאכט אויף אריינצוגיין ביינאכט אויף יחידות. פון פארנט פלעגט מען דאוענען מנחה און מעריב און מען האט ניט געזאגט תחנון. האט דער רבי ביי מיר געפרעגט, פארוואס זאגט ניט דער עולם קיין תחנון?

האב איך געענטפערט, אז דער רבי קומט איז א יום טוב און יום טוב זאגט מען ניט קיין תחנון.

אויף דעם האט דער רבי באמערקט, אז דער רבי קומט אז מען זאל ניט זינדיקן, פארשטיי איך, אבער אז דער רבי קומט ניט צו זאגן תחנון, פארשטיי איך ניט.

דער פשט פון בטחון

ווען איך בין געווען א בחור האב איך געפרעגט אויף יחידות ביים רבי׳ן וואס איז דער באדייט פון בטחון: צי איז דער פשט אז עס וועט זיין זיכער גוט; אדער ווי ס׳וועט זיין איז גוט?

האט דער רבי געענטפערט: אַז ווי ס׳וועט זיין איז גוט הייסט „השוואה״.

(אָבער „בטחון״ איז אַז עס וועט זיין זיכער גוט).

אויף דעם האָב איך געפרעגט: פארוואָס?

האָט דער רבי געענטפערט: ״דער אויבערשטער וועט ניט מאכן זאכן וואָס זאָלן שטערן צו תורה ועבודה״.

״דיין שליחות איז צו מאכן חסידים״

דער רבי האט מיר אמאל געזאגט אויף ״יחידות״, אז ווען מען שיקט א שליח גייען די חכמות אויפן נאמען פון דעם שליח, און די נארישקייטן אויפן נאמען פון דעם משלח. ״טו נישט קיין נארישקייטן, אז זיי זאלן גיין אויף מיין נאמען״.

״וואס איז דיין שליחות? דיין שליחות איז צו מאכן חסידים. ווי אזוי מאכט מען חסידים? ־ ווען מען איז אליין א חסיד, קען מען מאכן חסידים״.

איך בין געווען א שליח פונעם רבי׳ן

אין מיין באזיץ געפינט זיך א בריוו, וואס דער רבי האט געשריבן ב׳ דראש חודש אלול תרצ״א, פון מאריענבאד. אין דעם בריוו שרייבט דער רבי׳ז איך בין א ״ציר״, א שליח, וואס דער רבי האט מיר געשיקט צו באזוכן די שטעט און שטעטלעך אין וואלין, וועגן דעם מצב פון אידישקייט דארט, און וועגן גרינדן א ישיבה ״תומכי תמימים״.

דער בריוו פון רבי׳ן איז, אגב, שוין געדרוקט געווארן אין אגה״ק כ״ק אדמו״ר מוהריי״צ נ״ע, אגרת ה׳תתקלט.

ב״ה, בדר״ח אלול, תרצ״א
מאריענבאד

אל ידידינו אנ״ש שי׳ אשר בעי״ת לאדמיר יע״א
ה׳ עליהם יחיו

שלום וברכה!

במענה על מכתב הגבאים מבית התפלה חב״ד בשם

אנ״ש שי׳ על אדות התיסדות הישיבה במחנם, הנה מטרת שילוח הציר תלמידנו החשוב והכי נעלה הרב מוה״ר שניאור זלמן שי׳ היתה לבקר את ידידינו אנ״ש שי׳ ומוסדות התורה שבערי וואהלין ולקבץ ידיעות פרטיות איזה מקום יתאים ביותר ליסד שם ישיבת תו״ת, ולא היתה כוונתי חלילה לנגוע באיזה ישיבה שתהי׳ הקימת מכבר, וכל עבודתינו היא רק להגדיל תורה ולהאדירה.

והשי״ת ישפיע להם שפעת חיים וברכה מרובה בתוך כלל ידידינו אנ״ש שי׳ ובתוך כלל אחב״י שי׳.

הדו״ש ומברכם.

״זי איז פון מיין היכל. זי איז א צעבראכענע אזוי ווי איך״

איך האב געהאט א שוועסטער, פּערל האראוויץ הי״ד. האט זי געהאט א סך מופתים פון רבי׳ן. איר לעבן איז געווען פול מיט צרות. א סך יארן האט זי נישט געהאט קיין קינדער. ענדליך האט זי אויסגעבעטן ביי דעם רבי׳ן א קינד, אבער דאס קינד איז ל״ע שפּעטער געווען קראנק. אויך איר מאן איז געווען קראנק אויף די אויגן, און זי האט געליטן פארשידענע צרות רחמנא ליצלן.

איינמאל איז זי געקומען אויף ״יחידות״ און דער רבי האט איר געהאלטן א לאנגע צייט. האט דעם רבינ׳ס גבאי, הרב החסיד ר׳ חאטשע (יחזקאל) פייגין ע״ה, געפרעגט דעם רבי׳ן פארוואס דער רבי האט איר געגעבן אזוי פיל צייט. האט דער רבי געענטפערט הרב פייגינ׳ען, ״זי איז פון מיין היכל, זי איז א צעבראכענע אזוי ווי איך...״.

אין דריזגעניק:

דעם רבינ׳ס מושכל ראשון

זייענדיק אין דעם קוראָרט דריזגעניק, האב איך געדארפט ערלעדיקן א זאך פארן רבי׳ן, פארלענגערן די פּוילישע וויזע אויפן רבינ׳ס פאספארט. דער רבי האט דאן געהאט א רוסישן פאספארט, און ער האט עס געוואָלט שיקן מיט פאָסט קיין ווילנע, כדי צו פארלענגערן. דאס זעלבע האט אויך געדארפט טאן זיין עלטערער איידעם, הרב ר׳ שמרי׳ גוראַרי׳ ע״ה.

בין איך געפארן קיין גראדנע, וואס איז געווען זייער נאענט פון דריזגעניק, צו ערלעדיקן די פּאפּירן פארן רש״ג. אָבער זיינע פּאפּירן, האט דער רבי געהייסן שיקן מיט דער פּאסט קיין ווילנע, כאָטש די שטאָט גראָדנע איז געווען זייער נאָענט.

הרב ר׳ שמריהו גוראַרי׳ האט אבער געׂטענה׳ט צום רבי׳ן, אז עס איז בעסער צו פארן קיין גראדנע, ווייל ער האט געהאט דעם זעלבן פּראבלעם און איך האב עס פאר אים ערלעדיקט. האט דער רבי מיך אריינגערופן און אויסגעפרעגט אלץ פּאדראבנע. האט דער רבי געזאגט, אז על פּי שכל האט ער געדארפט טאן די זעלבע זאך ווי הרב גוראַרי׳, אבער דער רבי האט זיך פארטראכט און צוגעגעבן בזה הלשון: ״אלע פאָלגן מיין ׳מושכל ראשון׳, דאַרף איך אויך פאָלגן מיין ׳מושכל ראשון׳, און היות מיין ׳מושכל ראשון׳ איז געווען ווילנע, דארף מען שיקן די פאפּירן קיין ווילנע״.

״קאלטע פריפארקעס״

וועז דער רבי איז געווען אין דריזגעניק, איז מיר געווען שווער צו גיין אין דער שטאט מקוה.

עס זענען געווען דריי מעגלעכקייטן. איין מעגלעכקייט איז געווען צו גיין אין דער אפּיציעלער שטאט מקווה, וואס האט זיך געפונען זייער ווייט. א צווייטע מעגלעכקייט איז געווען גיין זיך טובל׳ן אין א טייך, נאר גיין זיך טובל׳ען אין טייך איז געווען א סכנה, ווייל דער טייך איז געווען אויפ׳ן גרענעץ צווישן פוילן און ליטע און די פארהעלטענישן צווישן פוילן און ליטע זענען דאן געווען שלעכטע, פונקט ווי אין א מלחמה.

איין מאל ווען איך האב זיך געטובלט אין טייך, האב איך זיך געמוזט באהאלטן אז א גרענעץ זעלנער זאל מיך ניט באמערקן.

דער דריטער אופן איז געווען צו טובל׳ען זיך אין וואסער־פאל, אבער דארט האט מען געדארפט באצאלן געלט און איך האב ניט געהאט קיין געלט צו צאלן, ווייל דער רבי האט מיך אויסגעהאלטן אויף זיינע הוצאות און ער פלעגט מיר געבן א קליינע סומע געלט, וואס האט געדעקט בלויז אויף שכר דירה און אביסל עסן.

איינמאל, אין אַן ערב שבת, איז דער רבי געגאנגען אין דער שטאט־מקוה און איך האָב געטראָגן זיינע וועש, איך האב ניט געוואוסט דעם אדרעס וואו די מקוה געפינט

זיך, כ׳האב נאָר געוואוסט די גאס ביים עק, ווייל כ׳בין ניט געווען געוואוינט צו גיין אהין, און איך האב ניט געדענקט דעם וועג צו דער מקווה, אז מיר זענען אוועק האב איך געהאלטן אין איין זאגן, עס איז ווייטער, ווייטער. עס איז געווען קאנטיק אז איך גיי זעלטן אהין און איך ווייס ניט דעם וועג, עס איז געווען קאנטיק אז דער רבי האט חושד געווען אז איך גיי אינגאנצן ניט אין מקוה. דער רבי האט געזאגט ״איך ווייס ניט פארוואס דו ביסט ווערט טראָגן מיינע וועש״. דער רבי האָט באמערקט אז ער וועט מיר נעמען גיין מיט עם א שפאציר און ער וועט מיר געבען ״קאלטע פריפארקעס״. (פריפארקעס מיינט אויף רוסיש קאמפרעסן, פאראן הייסע קאמפרעסן און פאראן קאלטע קאמפערסן.)

לפועל איז דאן אנגעקומען אונזער רבי, דער איידים פון רבי׳ן ר׳ יוסף יצחק, און ער איז אוועק שפאצירן מיט׳ן רבי׳ן (הריי״צ).

דעמאלט האט מען גערעדט אויף מיר לשון הרע אז איך בין א מתנגד. מען האט געטענה׳ט אז היות איך האב געלערנט אין מתנגדישע ישיבות האט זיך צו מיר צוגעקלעפט מתנגדישקייט, דערפאר האט דער רבי געמיינט אז איך גיי ניט אין מקוה.

וועגן פארן קיין ארץ ישראל

עס איז געווען א צייט, עטלעכע יאר פאר דער מלחמה, וואס דער עולם האט געוואלט פארן זיך באזעצן אין ארץ ישראל, אבער פריער האט מען געדארפט באקומען סערטיפיקאטן. די סערטיפיקאטן פלעגט מען באקומען פון פארשידענע ארגאניזאציעס און פארטייען, און אויף דעם זיינען געווען שאלות.

האט דער רבי געזאגט צו מיין ברודער, ר׳ הערשל גוראר ע״ה: ״ווען דער טאטע (דעם פריערדיקן רבינ׳ס טאטע) וואלט מיר געפרעגט, וואס וויל איך בעסער לערנען מיט אים, א ׳מאמר׳ אדער מיר ענטפערן אויף דער שאלה וואס מען פרעגט ביי מיר וואס איך דארף ענטפערן, וואלט איך בעסער געוואלט ער זאל מיר ענטפערן אויף דער שאלה. וה׳ העלים ממני״.

דער ״התמים״ האט געמאכט בעלי תשובה

אין יענע יארן פלעג איך א סך ארבעטן אין צוזאמענשטעלן דעם קובץ ״התמים״. נאך דעם ווי דער קובץ ״התמים״ איז ארויסגעקומען, האבן עלטערע חסידים קריטיקירט דעם זשורנאל. איז געקומען צו פארן מיין ברודער, ר׳ הערשל גוראר׳ הי״ד, צום רבי׳ן, און אפנים אויך ער האט קריטיקירט דעם ״התמים״. האט דער רבי אים געזאגט: ״דו ווייסט נישט וויפיל בעלי תשובה האט דער ׳התמים׳ געמאכט״.

ראסטאוו:

״עס און ברעך, וועסטו (זאלסטו) בלייבן א חסיד״

וועז איך בין געווען א אינגל, אין די ערשטע יארן פון דער ״נשיאות״ פון רבי׳ן ר׳ יוסף יצחק שניאורסאהן זצ״ל נבג״ם זי״ע, איז איינמאל אויף שמחת תורה האט דער רבי מיך געהאלטן אויף זיינע הייליקע קני, און האט מיך געקארמעט פון זיין טעלער מיט זיין לעפל. אויף דעם טעלער איז געווען פלייש מיט צימעס פון מערן. האט דער רבי צוגעגאסן וואסער אינעם צימעס, און האט מיך געקארמעט מיטן צימעס מיט דער וואסער. דער מאכל האט ניט געהאט קיין טעם, האט דער רבי מיר געזאגט: ״עס און ברעך, וועסטו בלייבן א חסיד״ (איך געדענק ניט געווי צי דער רבי האט געזאגט ״זאלסטו״ אדער ״וועסטו״).

״איך האדעווע אים מיט מיינע אויגן״

ביי א חסידישן ״פארברענגען״ אין ראסטאוו, איז געשטאנען ר׳ דוד בראוערמאן ע״ה, ווען ער איז געווען א אינגל, אויבן אויף די בענק, און מ׳האט אים געוואלט ברענגען נענטער צום רבי׳ן. איך געדענק אז ער האט געטראגן א רעקל מיט אזוינע קנעפלעך אזוי ווי די קינדער וואס גייען אין שקאלע (פאבליק סקול). האט ר׳ אלי׳ חיים אלטהויז ע״ה געזאגט דעם רבי׳ן, אז דער אינגל איז דוד בראוערמאן, און ער האט אים געוואלט צוברענגען צום רבי׳ן. האט דער רבי געזאגט צו ר׳ אלי׳ חיים אלטהויז: ״איך האדעווע אים מיט מיינע אויגן״. דאס הייסט, אז ווען דער רבי קוקט אויף א אידן, איז ער משפיע אויף אים.

א רייב טאָן ביי דער נאז

אמאל האב איך געהערט אין ראסטאוו ביי א פארברענגען ווי דער רבי האט געזאגט צו א גרויסן חסיד (וואס ער איז ווייזט אויס, ניט געווען א שטארקער

מקושר פון רבי׳ן, נאָר פון דעם רבינ׳ס פאטער, דער רבי ר׳ שלום בער נ״ע), ״דער טאטע וועט דיר א רייב טאן ביי דער נאז פארוואס ביזט זיך ניט נוהג בכבוד צום טאטנ׳ס זון״.

דער חסיד וואס האט געבעטן צו קומען צו קבר ישראל...

אין אנפאנג פון דער ״נשיאות״ פונעם רבי׳ן, איז געווען א צייט וואס חסידים פלעגן אריינשיקן צום רבי׳ן זייערע פּדיונות, דער רבי זאל דאס לייענען ביי דעם ציון פון זיין פאטער, אין ראסטאוו.

איז געווען א איד וועלכער איז געווען א חולה רח״ל, וואס האט געלעבט אין א דארף. האט ער געשיקט א פּדיון צום רבי׳ן, אז היות ביי אים איז זיכער אז ער גייט אוועק פון דער וועלט רח״ל, בעט ער אז דער רבי זאל אים בענטשן אז ער זאל קומען צו קבר ישראל. האט דער רבי באמערקט: ״איך בין א סאלדאט, האב איך געמוזט איבערגעבן זיין בקשה ביים טאטנ׳ס ציון. האב איך אויסגעפילט זיין פארלאנג. אבער ווען ער וואלט געהאט שכל, וואלט ער געבעטן און געשריבן אז ער בעט צו ווערן געזונט, וואלט איך דאס אויסגעפילט״.

זיין פרוי האט צוגעזאגט, אז ער וועט ווערן א שטארקער חסיד

אין ראסטאוו איז געווען א גרויסער חסיד, וואס איז געווארן שטארק קראנק ל״ע. האט דער רבי געזומען א מנין אידן צום ״אהל״ פון זיין פאטער, (און דעם רבינ׳ס איידים, הרב ר׳ שמריהו גוראר איז געווען איינער פון דעם מנין). ביים ציון האט דער רבי געזאגט, אז זי (די פרוי פונעם חסיד) זאגט־צו אז איר מאן וועט ווערן א שטארקער חסיד (ווי עס ווייזט אויס, איז זי געווען מער מקושר צום רבי׳ן ווי איר מאן). שפעטער האט מען געזען אז דער חסיד איז געווארן געזונט, און ער איז טאקע געווארן זייער שטארק מקושר צום רבי׳ן.

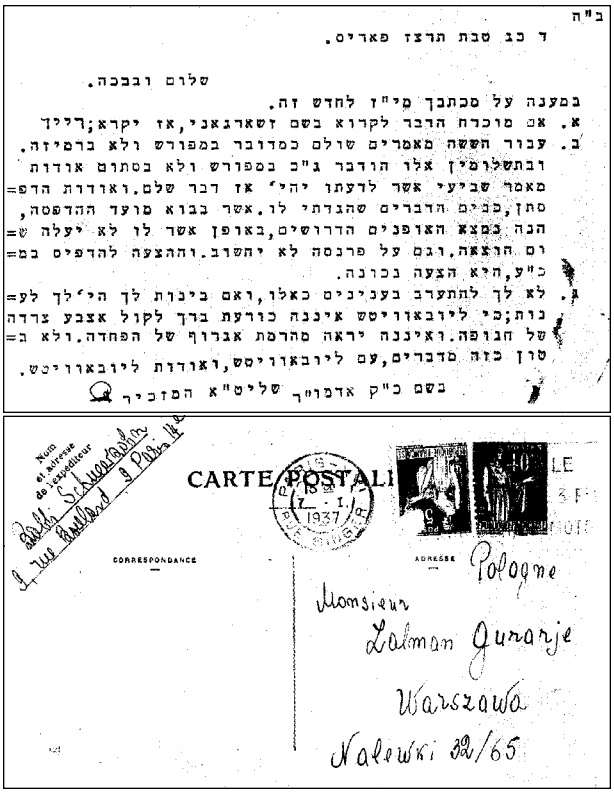
וואַרשע:

ווי א קינד

אין וואַרשע איז געווען דער מנהג, אז פרייטיק צו נאכט פלעגט דער רבי זאגן א ״מאמר״ חסידות, און שבת אינדערפרי פלעגט מען אריינגיין צום רבי׳ן איבער׳חזר׳ן דעם ״מאמר״. הרב ר׳ מרדכי מענטליק ע״ה פלעגט זיין דער ״חוזר״. האט דער רבי איינמאל געזאגט, אז אין דעם ״מאמר״ האט ער געגעבן א משל פון א קינד, און נישט ווי דער ״חוזר״ האט געזאגט ״א קליינער״, אָן דעם וואָרט קינד. דער רבי האט פאַרראכטן, ״איך האב געזאגט א קינד, ווייל א קינד האט א נאטור, אז ער פילט ווי ער אן אלע איז ער גארניט, און אלע זיינען נאָר צוליב אים״.

צו ליובאוויטש רעדט מען ניט מיט אזא טאָן

כ״ג טבת תרצ״ז (1937) האָב איך באַקומען אַ בריוו פון דעם רבי׳ן כ״ק אדמו״ר ר׳ מנחם מענדל שניאורסאן, דער איידעם פון דעם פריערדיקן רבי׳ן, וואָס ער איז דאַן נאָך ניט געווען קיין רבי. ער איז דאַן געווען אין פּאַריז, און האָט געדינט אַלס דער „מזכיר״ פון זיין שוויגער. אין דעם בריוו האָט דער רבי מיר געענטפערט אויף מיין בקשה וואָס איך האָב געפרעגט, וואָס איינער אַ כלל־טוער האָט געזאָגט. איך האָב דאַן געענטפערט יענעם עסקן און מיינע רייד זיינען ניט געפעלן געווארן, האָט ער מיר געשריבן, בזה הלשון:

ב״ה

ד כב טבת תרצז פאריס.

שלום ובכה.

במענה על מכתבך מי״ז לחדש זה.

א. אם מוכרח הדבר לקרוא בשם זשארגאני, אז יקרא; רייך

ב. עבור השמה מאמרים שולם כמדובר במפורש ולא ברמיזה. ובתשלומין אלו הודבר ג״כ בספורש ולא בסתום אודות מאמר שביעי אשר לדעתו יהי׳ אז דבר שלם. ואודות הדפ= סתן, בנים הדברים שהגדתי לו. אשר בבוא מועד ההדפסה, הנה במצא האופנים הדרושים, באופן אשר לו לא יעלה ש= ום הוצאה, וגם על פרנסה לא יחשוב. וההצעה להדפיס בם= כ״ע, היא הצעה בכונה.

ג. לא לך להתערב בענינים כאלו, ואם בינות לך הי׳לך לע= נות; כי ליובאוויטש איננה כורעת ברך לקול אצבע צרדה של חנופה. ואיננה יראה מהרמת אגרוף של הפחדה. ולא ב= טון כזה מדברים, עם ליובאוויטש, ואודות ליובאוויטש.

בשם כ״ק אדמו״ר שליט״א המזכיר

די אַנטשריפט אויף דעם קאָנווערט פון דעם בריוו איז דער רעביצינס.

ב״ה ד׳ כג טבת תרצ״ז, פאריס

שלום וברכה!

במענה על מכתבך מי״ז לחדש זה.

א. אם מוכרח הדבר לקרוא בשם זשארגאני, אז יקרא: רייד.

ב. עבור הששה מאמרים שולם כמדובר במפורש ולא ברמיזה. ובתשלומין אלו הודבר ג״כ במפורש ולא בסתום אודות מאמר שביעי אשר לדעתו יהי׳ אז דבר שלם. ואודות הדפסתן, כנים הדברים שהגדתי לו. אשר בבוא מועד הדפסה, הנה נמצא האופנים הדרושים, באופן אשר לו לא יעלה שום הוצאה. וגם על פרנסה לא יחשוב. וההצעה להדפיס במכ״ע, היא הצעה נכונה.

ג. לא לך להתערב בענינים כאלו, ואם בינות לך הי׳ לך לענות: כי ליובאוויטש איננה כורעת ברך לקול אצבע צרדה של חנופה. ואיננה יראה מהרמת אגרוף של הפחדה. ולא בטון כזה מדברים, עם ליובאוויטש, ואודות ליובאוויטש.

דער ליובאוויטשער רבי ראטעוועט כלל ישראל פון א גזירה

וועז איך בין געווען אין אטוואצק, פלעג איך זיצן ביי דער טיר פון רבי׳ן און אריינלאזן אידן אויף יחידות. איך בין געזעסן ביים טישל און מען פלעגט צוקומען צו מיר בעטן אריינצוגיין צום רבי׳ן.

איינמאל איז פלוצלונג געקומען הרב ר׳ אברהם קאלמאנאוויטש ז״ל, און האט געזאגט, אז היות ער האט א וויכטיקן ענין דורכצורעדן מיט׳ן רבי׳ן, בעט ער, אז איך זאל אריינגיין פרעגן צי ער קען אריינקומען גלייך. בין איך אריין צום רבי׳ן, און ארויסגעקומען און געזאגט הרב קאלמאנאוויטש׳ן, אז ער קען גלייך אריינגיין.

וועז ער איז ארויסגעקומען, האט הרב קאלמאנאוויטש מיר דערציילט דעם פּראבלעם וועגן וועלכן ער איז געקומען צום רבי׳ן, און ער האט מיר דערציילט מיט גרויס התפּעלות, אז דער רבי האט אים געגעבן זייער א גוטן ענטפער, וואס האט ממש געראטעוועט כלל ישראל.

דער פּראבלעם וואס איז דאן געשטאנען אויף דער טאג־ארדענונג, וועגן וועלכן הרב קאלמאנאוויטש איז געקומען זיך שואל עצה זיין און בארטן מיטן ליובאוויטשער רבי׳ן, איז געווען די פראגע וואס די פאראיניקטע פעלקער־ליגע (דאס איז געווען ענלעך צו דער איצטיקער יונייטעד נעישאנס) האט דאן באשלאסן צו ענדערן דעם קאלענדאר און איינצושטעלן אז יעדן יאר זאל דער בירגערלעכער ניי־יאר אויספאלן אין זעלבן טאג פון דער וואך, זונטיק און ענדיקן זיך שבת, אפילו אויב דער יאר האט ווייניקער טעג אבער מאכן א גלייכן יאר וואס טיילט זיך אויף זיבן. היות לויט דער רעכענונג פון דער זון קומט אויס ניי־יאר אין אַן אַנדערן טאג פון דער וואך, האבן זיי געווואלט איינפירן אז יעדעס יאר זאל אויספאלן ניי יאר זונטיק, און ענדיקן זיך שבת אז ניי־יאר זאל אלעמאל זיין זונטיק. דאס מיינט, אז אויב מ׳רעכנט ווי אידן רעכענען 354 טעג א יאר, וועט אנשטאט מיטוואך, ניי יאר זיין זונטיק. דאס וואלט געווען אַן ערנסטע גזירה, וואס אידן שומרי תורה ומצוות האבן געזען אין דעם אז עס קען ברענגען צו א גרויסן מכשול חס ושלום, ווייל מענטשן וועלן ניט אפּהיטן שבת, ווייל אויב מ׳וועט רופן מיטוואך זונטיק, וועט קומען שבת אין אן אנדער טאג, ניט אין שבת.

די עסקנים און רבנים פון יענער תקופה האבן ניט געוואוסט וואס צו טאן. זיינען זיי געקומען זיך שואל עצה זיין מיט דעם רבי׳ן, און הרב קאלמאנאוויטש איז געווען דער שליח פון די ראשי ישיבות וואס איז געקומען צום רבי׳ן פרעגן וואס צו טאן. וועז ער איז אריינגעקומען צום רבי׳ן און אים אויפגעקלערט דעם פּראבלעם, האט דער רבי אים געענטפערט, מ׳זאל זיך ניט שפּארן מיט די מענטשן פון דער ליגע, נאָר מ׳זאָל בעטן אָפּלייגן די שטעלונג אויף שפּעטער, זאגנדיק, אז די רבנים דארפן באטראכטן דעם ענין, און דאן זאלן זיי לאזן וויסן דער ליגע צי מ׳איז גרייט אויף דעם פּארשלאג וואס איז געשטאנען אויפן סדר היום.

וכך הוה. מ׳האט דעם ענין אפּגעלייגט, און דערווייל איז די פּאראיניקטע ליגע צוזאמענגעבראכן. הרב קאלמאנאוויטש איז ארויס פון דעם רבי׳ן און האט געזאגט אז דער רבי האט אים געגעבן זייער א קלוגע עצה.

די גזירה איז בטל געווארן, ווייל שפּעטער האט אויסגעבראכן די מלחמה. די ליגע איז אונטערגעגאנגען, און דער קאלענדאר איז ניט געענדערט געווארן, און די סכנה פּאר אידן שומרי שבת איז אויסגעמיטן געווארן.

פון דעם זע איך א ראיה, אז דער רבי האט באוויזן א גרויסן מופת. דער מופת איז ניט נאָר געווען אין דער עצה פון דעם רבי׳ן אז מ׳זאל אפלייגן דעם באשלוס, נאָר וואָס די מתנגדישע וועלט האט אָנגענומען דעם רבינ׳ס ראַט. עס איז געווען א ישועה פאר כלל ישראל, ווייל דאן איז ניט געווען קיין מחלוקת. עס איז געווען שלום, און וועט עס הערשט שלום, קען מען אויפטאן זייער א סך.

עס איז פאראן א וואַרט פון א חסידישן רבי׳ן, אז דער מופת וואס איז באשטאנען ווען תלמי המלך האט געהייסן די חכמים איבערזעצן די תורה, האבן זיבעציג מיטגלידער פון סנהדרין אלע איבערזעצט די תורה אויפן זעלבן אופן. האט דער חסידישער רבי געפרעגט, וואס איז דער חידוש? זיי זיינען דאך געווען גרויסע מענטשן, און יעדער איינער האט פארשטאנען ווי מ׳דארף איבערזעצן די תורה. נאָר דער מופת איז באשטאנען אין דעם וואס ער האט זיי אוועקגעזעצט אין באזונדערע צימערן, און זייענדיק אָפגעטיילט איינער פון צווייטן, האבן זיי דאך אריסגעגעבן אַן איינהייטלעכע איבערזעצונג פון תורה משה. וואלטן זיי געזעסן צוזאמען, וואלט יעדער איינער געדארפט באווייזן אז ער איז געראטן.

הרב קאלמאנאוויטש און די תורה־וועלט האבן אנגענומען די עצה פון ליובאוויטשער רבי׳ן, ווייל עס האט געהערשט שלום. אז עס הערשט שלום, זיינען ניטא קיין קשיות, און כלל ישראל וועט געהאלפן.

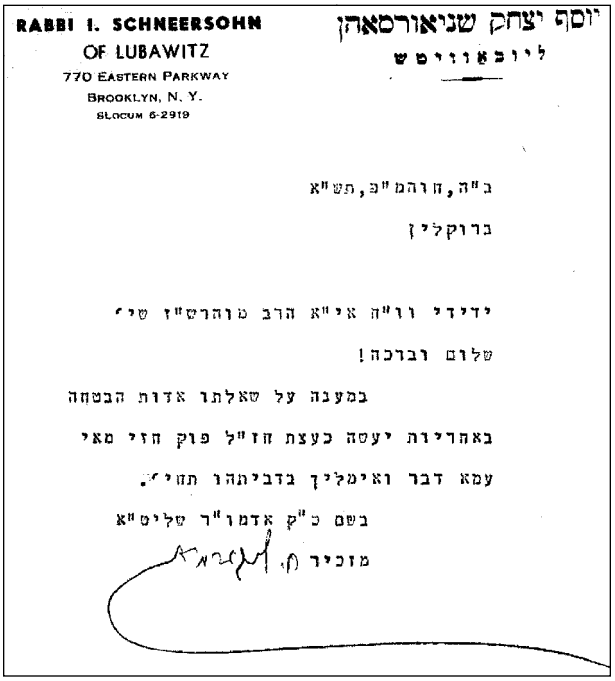
דער חיבור פון גשמיות שבנשמה מיט רוחניות שבגוף

א יונגערמאן איז געקומען צום רבי׳ן און האט זיך באקלאגט, אז ער האט ניט קיין פרנסה. האט דער רבי אים געזאגט אויף ״יחידות״, אז פונקט ווי די התקשרות פון דער נשמה מיטן גוף, וואָס אַ נשמה איז רוחניות און דער גוף איז גשמיות, איז דאָ פיר מדריגות: א) רוחניות שברוחניות, ב) גשמיות שברוחניות, ג) רוחניות שבגשמיות, ד) גשמיות שבגשמיות, וואָס דורך דעם ווערן זיי פארבונדן, די זעלבע זאך אין פרנסה הגשמית. ברכת ה׳ היא תעשיר, דאָס איז רוחניות שברוחניות, (גשמיות שברוחניות געדיינק איך נישט). אויך אין די כלי גשמיות פון דער פרנסה, איז די רוחניות שבגשמיות פון דער כלי איז נאמנות, ארנטלעכקייט און באגלויבטקייט, און די גשמיות שבגשמיות איז די פרנסה אַליין. און אויב מ׳פארלירט די נאמנות, פארלירט מען די רוחניות פון דער כלי, און דאַן פעלט אין דער פארבינדונג מיט דער גשמיות שבגשמיות הכלי, און דעריבער האָט מען ניט קיין פרנסה.

וועגן קויפן ״לייף אינשורענס״

אין יאר תש״א האב איך געפרעגט ביי דעם רבי׳ן צי איך זאל קויפן ״לייף אינשורענס״. האט דער רבי מיר געענטפערט, אז איך זאל טאן ווי די חז״ל זאגן, ״פוק חזי מאי עמא דבר ואימליך בדביתהו תחילה״, איך זאל זיך בראטן מיט מיין פרוי. דא דרוק איך א קאפיע פון דעם רבינ׳ס בריוו וועגן דעם עניין.

איך גלויב אז דאס איז א הוראה לרבים.

יוסף יצחק שניאורסאהן
ליובאוויטש

RABBI I. SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN, N. Y.
SLocum 6-2919

ב״ה, חוהמ״פ, תש״א

ברוקלין

ידידי וו״ח אי״א הרב מוהרש״ז שי׳

שלום וברכה!

במענה על שאלתו אדות הבטחה

באחריות יעשה כעצת חז״ל פוק חזי מאי

עמא דבר ואימליך בדביתהו תחי׳.

בשם כ״ק אדמו״ר שליט״א

מזכיר

ב״ה, חוהמ״פ, תש״א
ברוקלין

ידידי וו״ח אי״א הרב מוהרש״ז שי׳

שלום וברכה!

במענה על שאלתו אדות הבטחה באחריות יעשה

כעצת חז״ל פוק חזי מאי עמא דבר ואימליך בדביתהו תחי׳.

בשם כ״ק אדמו״ר שליט״א

מזכיר

״ווייל דער אויבערשטער האט מיך געשטראפט, אז איך קען ניט קומען צו אייך, דארפט איר צו מיר ניט קומען?״

די ערשטע צייטן וואס דער פריערדיקער ליובאוויטשער רבי האט זיך אריינגעצויגן אין 770 איסטערן פארקווי, פלעגט מיין שוועסטער, דער קאפיטשעניצער רבי, כ״ק אדמו״ר ר׳ אברהם יהושע העשל זצ״ל, קומען אפט צום ליובאוויטשער רבי׳ן און איך פלעג מיטגיין מיט מיין שוועסטער צום רבי׳ן.

שפעטער פלעגט מיין שוועסטער ניט אריינגיין צום רבי׳ן אזוי אפט.

ווען דער קאפיטשעניצער רבי איז ווידער געווען ביים ליובאוויטשער רבי׳ן, האט דער רבי געזאגט צו מיין שוועסטער: ״ווייל דער אויבערשטער האט מיר געשטראפט, אז איך קען ניט קומען צו אייך, דארפט איר צו מיר ניט קומען?״

״ווען איך וואלט געווען דארטן (ביי מיין שוועסטער) וואלט איך דארט געגעסן״

נאך מיין חתונה האב איך געוואוינט ביי מיין שוועסטער אויף דער איסט סייד פון מאנהעטן. נאכדעם ווי איך בין געווארן א ראש ישיבה אין ״770״, האט דער רבי מיר געהייסן וואוינען נעבן דער ישיבה. פאר פסח האט דער רבי מיך אריינגערופן און געזאגט צו מיר: ״אזוי ווי איך האב דיר געהייסן ארויסקלייבן זיך פון שוועסטער, איז דאס אויף מיין אחריות״, אבער אויף פסח זאל איך גיין צום שוועסטער. ״טאמער טראכסטו אז מען קען דארט ניט עסן פסח, זאג איך דיר, אז ווען איך וואלט געווען דארטן, וואלט איך געגעסן״.

בין איך אזוי געשטאנען און געטראכט. האט דער רבי נאך אמאל געזאגט: ״טאמער מיינסטו אז איך ווייס ניט און דו ווייסט מער, זאג איך דיר, ווען איך וואלט געווען דארטן וואלט איך געגעסן״.

״מען דארף העלפן דער פרוי״

בעת יענער ״יחידות״ האט דער רבי מיר ווייטער געזאגט, אז מען דארף העלפן דער פרוי. וועז מיר האבן געלעבט ביים שוועסטער איז דארט געווען הילף, אבער אין מיין דירה נעבן דער ישיבה האָט מיין פרוי ניט געהאַט קיין הילף.

האט דער רבי מיר דערציילט, אז ״אין מיין יוגנט האט מיין טאטע (דער רבי ר׳ שלום בער נ״ע) מיך געוויגט אין וויגעלע און האָט געהאלטן בשעת מעשה א מאמר חסידות״. ס׳איז ניט געווען קיין געלט צו דינגען אַ משרתת.

צוויי שאלות

וועז איך האב געוואוינט ביים שוועסטער, דעם קאפיטשעניצער רבי׳ן, האב איך געשריבן צו דעם ליובאוויטשער רבי׳ן צוויי שאלות. איין פראגע איז געווען וועגן הסיבה, אזוי ווי מיין רבי איז דאך דער ליובאוויטשער רבי, איז ווי דארף איך זיך פירן ביים פסח׳דיקן סדר ביים שוועסטער? די צווייטע פראגע איז געווען, אזוי ווי איך האב זייער געליטן פון מיגרען קאפ וויטיקן, צי קען איך נוצן פראשקעס (אספירין פון פאודער) אין פסח. האט דער רבי געענטפערט: ״כבוד עצמו ואהבת עצמו יש לו שיעור, לא להסב ולא לקחת פראשקעס״.

איך בין געזונט געווָארן אָן אַן אָפּעראַציע

אין תרפ״ז (1927) בין איך געווען פופצן יאר אלט, דאן האב איך באקומען אן אנצינדונג אין מיין אפענדיקס. די דאקטוירים האבן געזאגט אז איך דארף דורכגיין אן אפעראציע. איך בין דאן געווען אין פוילן און דער רבי איז געווען אין לענינגראד, אין רוסלאנד.

האב איך געזאגט די דאקטוירים, אז אייך איך מאך אן אפעראציע דארף איך פריער פרעגן ביים רבי׳ן, שיקן א בריוו צו פרעגן צי איך קען דורכגיין די אפעראציע, ווי די אלע בריוו פון תרפ״ז וואס איך האב געשריבן צום רבי׳ן.

וועז דאס איז פארגעקומען, איז געווען די צייט וועז מען האט דעם רבי׳ן ארעסטירט און עס איז ניט געווען שייך צו פרעגן ביים רבי׳ן. האב איך זיך ניט

געלאזט אפעריַרן. און דאנקן ג־ט, איך בין געזונט געווארן.

מעג מען לייענען פון א ספר תורה וואו עס שטייט "פצוע דכא" מיט א ה"א?

וועז איך בין געווען אין דריזגעניק, וועלכע איז א קוראַרט אויף דער גרענץ צווישן פוילן און ליטע, איז דער רבי איינגעשטאנען אין א האטעל וואו ער האט געדארפט האבן א מניין צום דאוונען. איך האב געדארפט ברענגען א ספר תורה פאר קריאת התורה, און אין שטעטל איז ניט געווען נאר א ספר תורה וואו עס איז געשטאנען, ווי מ׳פירט זיך ביי די מתנגדים, "פצוע דכא" מיט א ה"א. ווייל ביי אונז חב"ד חסידים שרייבט מען מיט אן "אלף".

האב איך געפרעגט ביי דעם רבי׳ן, וואס זאל איך טאן? האט דער רבי געענטפערט, אז עס איז פאראן א קבלה פון דעם אלטן רבי׳ן, אז ער איז געווען אין א שטאט וואו ס׳איז געווען נאר א ספר תורה ווי מען שרייבט ביי די מתנגדים און ער האט געלייענט אדער עולה געווען אויף דער ספר־תורה.

מיין שאלה צו דעם רבי׳ן איז געווען דורך הרב ר׳ שמרי׳ גוראַרי׳ ז״ל.

אין דער ספר תורה האט מען געלייענט גאנצן זומער.

מ׳האט געדארפט דערציילן דעם טאטן, ווייל "א טאטנ׳ס טרערן קענען העלפן"

איינער פון די געהויבענע יונגעלייט און אַ מקורב אין שטוב, האט געהאט א קינד אין ארץ ישראל, וואס איז געווען א חולה מסוכן רחמנא ליצלן, און על פי נס איז די טאָכטער געזונט געווארן. דער יונגערמאן, דער פאָטער, האט ניט געוואוסט אז זיין טאָכטער איז קראנק און האט אויך ניט געוואוסט אז זי איז על פי נס געזונט געווארן.

שפעטער, וועז דער יונגערמאן האט אויסגעפונען וועגן דעם מצב פון זיין קינד, איז ער אריינגעגאנגען צום רבי׳ן אויף "יחידות", און ער האט געפרעגט, היתכן אז די גאנצע צייט האט ער גארניט געוואוסט ווי קראנק זיין קינד איז וועז דער רבי האט יא געוואוסט. האט דער רבי אים געענטפערט: "וואס וואלט געווען וועז דו וואלסט יא געוואוסט? וואלסטו געקומען צו מיר, איך האב עס סיי ווי געוואוסט?".

שפעטער האב איך געהערט פון בית הרב (פון דעם רבינ׳ס טעכטער) אז דער רבי האט געהאט טענות פארוואס מ׳האט דעם יונגערמאן ניט אויסגעזאגט וועגן דעם מצב פון זיין קינד. דער רבי האט באמערקט, אז מ׳האט אים געדארפט אויסזאגן, "ווייל א טאטנ׳ס טרערן קענען העלפן".

"געבן וועסטו סייווי..."

איינער א יונגערמאן, וועלכער איז אמאל געווען א גרויסער עושר, איז שפעטער לא עלינו געווארן אָרים און זיין מצב איז געווען זייער א שווערער. געווען איז דאס פאר דער מלחמה, וועז דער רבי האט געוואלט קויפן א הויז פאר דער ליובאוויטשער ישיבה אין אטוואצק. דער רבי האט דאן געמאכט "הערכות" פאר די עשירים, וויפל יעדער איינער זאל געבן צו קויפן דאס הויז פאר דער ישיבה. דעם דאזיקן יונגערמאן האט דער רבי געהייסן געבן א סכום גדול, כאטש ער האט דאן ניט געהאט אזא סומע געלט צו געבן פאר קויפן דעם בנין פון דער ישיבה. איז דער יונגערמאן אריין אויף "יחידות" און געזאגט דעם רבי׳ן, אז ער קען היינט צו טאג זיך ניט דערלויבן צו געבן אזא גרויסן סכום. האט דער רבי אים געענטפערט: "געבן וועסטו סיי ווי. מיין ארבעט איז צו פועל׳ן אז עס זאל זיין בשמחה ובטוב לבב".

ראש השנה דארף מען מאטערן דעם גוף

איך בין געווען אויף די חתונות פון אלע דריי טעכטער פון דעם רבי׳ן. אויף דער חתונה פון דער עלטסטער טאכטער מיט הרב ר׳ שמרי׳ גוראַרי׳, אויף דער חתונה פון דעם רבי׳ן, מיט דער רביצין חי׳ מושקא, און אויף דער חתונה פון רביצין שיינדל מיט הרב ר׳ מענדל הארנשטיין, וועלכע איז פארגעקומען אין לאַנדוואַראָוואַ, וואס געפינט זיך צווישן וואַרשע און ווילנע, צוואנציק מינוט מיט דער באן פון ווילנע.

איינמאל, יום כיפור ביינאַכט, וועז הרב ר׳ מענדל הארנשטיין ז״ל איז אראפגעגאנגען פון די טרעפ פון אויבערשטן שטאק, וואו ער איז געשלאפן צוזאמען מיט׳ן

שוועך, און איך בין געזעסן אונטן, האט ער מיר דערציילט אז ער האט געהערט פון דעם רבי׳ן, אז דער אונטערשרייד צווישן ראש השנה און יום כיפור איז, וואס ראש השנה דארף מען מאטערן דעם גוף און יום כיפור, אדרבה...

קבלת עול פון בחורים

ווען דער ליובאוויטשער רבי איז געקומען צו פארן צום ערשטן מאל קיין ווארשע, איז פארגעקומען א ״פארברענגענישׂ״. צום פארברענגענישׂ איז געקומען א גרויסער עולם, און אין זאל איז געווען זייער הייס. האט מען אריינגעטראגן א סיפאָן מיט סעלצער־וואסער, און מ׳האט געטיילט דעם עולם דאס וואסער. אבער די בחורים וואס זיינען געשטאנען, האט מען ניט געגעבן צו טרינקען. האט זיך אפגערופן דער גביר ראטשטיין און געזאגט דעם רבי׳ן: ״פארוואס גיט מען ניט די בחורים צו טרינקען?״. האט דער רבי געענטפערט, אז ״אלע זאכן זיינען פאר די בחורים, אבער זייער ענין איז קבלת עול״.

* * *

ביי דער חתונה פון הרב מענדל הארנשטיין מיט דעם רבינ׳ס טאכטער שיינא אין לאנדווארוואוא, איז געקומען א גרויסער עולם, וואס איז איינגעשטאנען אין דער גרויסער קאזארמע. מיין ברודער, ר׳ הערשל גוראריי ז״ל, איז אנגעקומען זייער שפעט צו דער חתונה. איז פאר אים ניט געווען קיין ארט אין דער קאזארמע, האט ער זיך גענייגט שלאפן אויף א באנק.

ווען דער בחור משה גיטעלעס האט דאס באמערקט, האט ער געזאגט: ״ביי אונז איז אזא ביטול ניטא״.

דער בחור משה גיטעלעס האט געלערנט אין ליובאוויטש, שפעטער איז ער אוועק לערנען אין דער מירער ישיבה. איך האב אים געבראכט צום רבי׳ן און דער רבי האט מיט אים געריידט וועגן די וויכטיקייט פון לערנען חסידות. אבער משה גיטעלעס האט געטענה׳ט, אז היינטיקע צייטן איז דאס לערנען פון מוסר פונקט אזוי וויכטיק און טוט אויף זייער א סך. דער רבי האט נישט געקענט אויף אים פועל׳ן, אבער ווען ער האט געזען ווי ר׳ הערשל גוראריי שלאפט אויף דער באנק, האט ער מיט התפעלות באמערקט, אז אזא ביטול קען אויפטאן נאר חסידות. דאס האט אויף אים געווירקט.

* * *

די חתונה פון הרב ר׳ מענדל הארנשטיין מיט דעם רבינ׳ס טאכטער איז פארגעקומען אין א זומערדיקן טאג. אבער גייענדיק צו דער באדעקענישׂ, איז געפאלן א רעגן, און ס׳איז געווארן זייער טונקל. איך האב באמערקט אויף דעם רבינ׳ס פנים א מורא׳דיקע מרה שחורה. האב איך זיך זייער דערשראקן.

אידן קלייבן וועלטער

איינמאל אין ריגע ביי א פארברענגען פון י״ב תמוז, האט אַן עלטערער חסיד געפרעגט א סך שאלות ביים רבי׳ן אינמיטן דעם פארברענגען. האט דער רבי געזאגט: ״דא שטייען אידן און קלייבן וועלטער, דארף מען ניט רעדן א סך״.

״אין יחידה איז אַלץ דאָ...״

איך האב זיך פארנומען מיט קלייבן ׳מעמד׳ פאר׳ן רבי׳ן. איינמאל האב איך געבראכט צום רבי׳ן א חסיד פון מיין שוועך, דער קאפיטשעניצער רבי. דער דאזיקער קאפיטשעניצער חסיד האט געגעבן דעם רבי׳ן א געהעריקן גרויסן סכום געלט. דער רבי האט אים אנגעוואונטשן און האט אנגעפאנגען מיט דער ברכה פון אריכת ימים און האט אויסגעטייטשט וואס עס מיינט אריכת ימים, אז די טעג מיט די יארן זענען אנגעפילט מיט תורה און מצות, ווי דער זוהר טייטשט ביי אברהם אבינו, אז ״בא בימים״ מיינט פולע טעג, ״זקן בא בימים״.

די ״יחידות״ איז פארגעקומען פאר פסח. יענעם זומער איז דער עושר פלוצלונג ערנסט קראנק געווארן, לא עלינו. מען האט אים געהיילט מיט מעדיצין, ניט וויסנדיק אז ער האט געליטן פון א ״פענדעסיידיס״ אנצינדונג. דער עושר איז געווארן א חולה מסוכן, אין א סך שוהלן האט מען געזאגט תהלים, אז ער זאל זיך דערהאלן, און דורך ניסים איז ער געזונט געווארן.

איך האב וועגן דעם דערציילט דעם היינטיקן ליובאוויטשער רבי׳ן, אז עס איז פארגעקומען א מופת און אז דער עושר איז געזונט געווארן אדאנק דעם רבינ׳ס ברכה אז ער זאל האבן אריכת ימים. בשעת

מעשה איז מיר איינגעפאלן א מחשבה, ער איז דאך נאך א יונגערמאן, און דער רבי ווינטשט אים אריכת ימים? האט דער רבי עס דערציילט צו זיין שוועד, דער פריערדיקער ליובאוויטשער רבי. האט דער רבי אויף דעם באמערקט:

״בגלוי האב איך ווען דעם ניט געטראכט, אבער אין יחידה איז אלץ דא״.

דער רבי שיקט פעקלעך מיט ברויט און הערינג פאר די נאוואדיקער ישיבה־לייט אין ראסטאוו

ווען דער רבי איז געווען אין ראסטאוו איז געווען א שטארקער הונגער (דאס איז געווען גלייך נאך דער באלשעוויסטישער רעוואלוציע און גלייך נאך דער ערשטער וועלט מלחמה.)

ביינאכט ווען קיינער האט ניט געזען, פלעגן די טעכטער פון דעם פריערדיקן ליובאוויטשער רבי׳ן צופירן פעקלעך מיט עסנווארג פאר די בחורים וואס האבן געלערנט אין דער נאוואדיקער ישיבה וועלכע האט זיך דאן אויך געפונען אין ראסטאוו. די פעקלאך וואס דער רבי האט געשיקט פאר די נאוואדיקער ישיבה־לייט זענען באשטאנען פון ברויט און הערינג. און זיי האָבן ניט געוואוסט אַז די פעקלעך קומען פון דעם ליובאוויטשן רבי׳ן.

מען דארף עסן טשאלנט

קיין לאנדווארוע צו דער חתונה פון זיין טאכטער הרבנית שיינא מיט הרב ר׳ מענדל ארענשטיין ז״ל, איז דער רבי געקומען צופארן אויף שבועות. דער רבי האט מיך מיטגענומען אהין אויף זיין חשבון.

דער שמש ביים רבי׳ן איז דאן געווען ר׳ בערל גראסבוים ע״ה.

איינמאל שבת נאכ׳ן דאווענען איז ר׳ בערל געגאנגען דאווענען באריכות און דעם עסן האט דערלאנגט די פאמיליע. קיין טשאלנט האט מען ניט געגעבן דעם רבי׳ן.

פארנאכט, איז ר׳ בערל גראסבוים אריין צום רבי׳ן און אריינגעטראגן א גלאז טיי, האט דער רבי ביי אים געפרעגט, פארוואס איז היינט ניט געווען קיין טשאלענט? האט ר׳ בערל געמיינט אז דער רבי וויל טשאלענט און האט געזאגט אז ס׳איז דא טשאלענט.

״מיט אים דארף איך זיך מער אפגעבן״

ווען איך האב אריינגעלאזט מענטשן אויף ״יחידות״ צום רבי׳ן, איז געקומען מיינער א חבר, אפרים ע״ה (זיין פאמיליע־נאמען האב איך פארגעסן). האט דער רבי געזאגט, אז דער בחור אפרים, זאל אריין אויף ״יחידות״ ערשט אויף מארגן. האב איך געפרעגט דעם רבי׳ן, פארוואס זאל ער ניט אריינגיין היינט, ער איז א געהויבענער בחור?

האט דער רבי מיר געזאגט:

״ווייל ער איז א געהויבענער בחור דארף איך מיט אים מער אפגעבן זיך. היינט האב איך ניט קיין צייט.״

דער רבי האט מיך אנגערופן ׳מיניסטער דוואר׳

אין דריזגעניק האט דער רבי מיך אנגערופן ״מיניסטער דוואר״ (הויף־מיניסטער).

באקן מצה ערב פסח

ווען דער רבי איז געקומען צופארן קיין ווארשע, האט מען געדארפט האבן א ״פאדריאד״ צו באקן מצה, האב איך גענומען א פאדריאד אין אטוואצק און ביים כשר׳ן דעם מצה אויוועז, האט זיך דער אויוועז פארברענט ווען עס איז אויסגעבראכן א שריפה. זענען מיר געקומען באקן מצה אין דערבייאיקן שטעטל פאַלענץ. אין פאַלענץ האָבן זיך דאן געפונען א סך רביים און רבנים און צו קענען באקן מצה ערב פסח נאכמיטאג, איז געווען כמעט ווי אוממעגליך, ווייל עס איז געווען א זייער לאנגע אטשערעד (ריי). האב איך געפרעגט ביים רבי׳ן וואס זאל מען טאן היות עס איז פאראן א קבלה צו באקן ערב פסח מצה נאך חצות?

האט דער רבי געענטפערט, אז מען קען באקן ערב פסח מצה פאר 12 אזייגער בייטאג.

אזוי איז געבליבן. אויך אין אמעריקע האט מען געבאקן ערב פסח מצה פאר 12 בייטאג.

דער רבי מהר"ש האָט מיר געמאַכט פאר אַ פאדריאטשיק, און די סוואלעטשעס ווילן מיר אַרויסווארפן? דאס קען ניט זיין!

דעם פאלגענדן סיפור האב איך געהערט פון בעספאַלאָוו, ר׳ יעקב מרדכי ע״ה זוהן, וואס איז געווען בשעת מעשה, אז מיין פעטער, ר׳ שמואל גוראַרי׳, א ברודער פון מיין פאטער, ר׳ נתן גוראַרי׳ ע״ה, איז איינמאל געווען אויף אַן אסיפה פון אלע פּאראדקעס (גרויסע פירמעס וואס האבן צוגעשטעלט פאר דער צאַרישער רעגירונג פארשידענע מאטעריאלן). דער פעטער, ר׳ שמואל גוראַרי׳, פלעגט צושטעלן די האלץ פאר די אייזנבאן־רעלסן. ביי דער פארזאמלונג פון די פּאראדקעס האבן די אנדערע פאבריקאנטן געוואלט אַרויסשטופן ר׳ שמואל גוראַרי׳ן פון דעם געשעפט, וואס האט, אגב, אריינגעבראכט ריזיקע סומעס געלט. זיי האבן געוואלט אויסכאפן פון אים די באשטעלונגען. איז דער פעטער ר׳ שמואל אריין אין האָטעל, און מיט זיין גאנצער בריטקייט האט ער אויסגעשריען: ״מיך האט דער רבי מהר״ש (דער פערטער ליובאוויטשער רבי) געמאכט פאר א פאדריאטשיק, און די סוואלעטשעס ווילן מיך אַרויסווארפן? דאס קען ניט זיין״.

דער פעטער ר׳ שמואל האט דאן געשיקט א דרינגנדע טעלעגראמע צו דעם רבי׳ן ר׳ שלום בער אין ליובאוויטש, צו פרעגן וואס ער זאל טאן. ניט וויסנדיק וועלכע סומע זיינע קאנקורענטן שלאגן־פאר. פארשלאגן א קלענערע סומע האט ער ניט געוואלט, כדי ער זאל ניט פארלירן קיין געלט אויב ער וועט געבן א ביליקערן פרייז. און אויב ער וועט געבן א העכערן פרייז, וועט ער ניט באקומען דעם אָנבאט.

ער האט באקומען אַן ענטפער אויך טעלעגראפיש, וואו דער רבי האט אים געׂעצה׳ט וואָס ער זאָל טאָן. אָבער ער, בעסעפּאַלאָוו, האָט דעם ענטפער ניט געזען. נאָר ר׳ שמואל האָט געלאזט וויסן די מלוכה אינסטאנצן, אז ער איז גרייט זיי צו פארקויפן מיט צען פּראצענט וויניקער פון יעדער סומע וואס די אנדערע וועלן אנבאטן. וכך הוה. ער האט באקומען דעם מלוכה־אנבאט. און אדאנק דעם האט ער שטארק מצליח געווען אין דעם געשעפט.

און בעספאַלאָוו האָט אויסגעפירט, ווייזט אויס אַז דאָס איז געווען דער ענטפער פון רבי׳ן.

״ווי אזוי האב איך געקענט אפזאגן דעם רבי׳ן?״

אין ליובאוויטש אין די לעצטע יארן איידער מ׳איז אנטלאפן קיין ראסטאוו, איז דער פינאנציעלער מצב געווען זייער אַן ענגער. די ישיבה האט פשוט ניט געהאט קיין געלט, און די גאנצע אחריות פון אויפהאלטן די ישיבה איז געלעגן אויפן רבי׳ן (ר׳ שלום בער) נ״ע. האט דער רבי געשיקט הרב ר׳ שמרי׳ גוראַרי׳, וועלכער איז דאן געווען א בחור אין דער ישיבה, צו מיין פעטער ר׳ שמואל גוראַרי׳ ע״ה, מיט א שליחות ער זאל בעטן ביי ר׳ שמואל׳ן הונדערט טויזנט רובל פאר דער ישיבה, וואס דאן איז דאס געווען א פאנטאסטיש־ריזיקע סומע געלט.

דער פעטער האט זיך דאן געפונען אין אדעס, אין זיין ביורא, און ווען דער פעטער האט געהערט אז דער רבי בעט אזא גרויסע סומע געלט, האט דער פעטער ר׳ שמואל אויסגעשריען: ״הונדערט טויזנט רובל, פטור, פטור...״ און ער האט ניט געוואלט געבן דאס געלט.

איז רש״ג צוריקגעפארן אין זיין האטעל, און איז אוועק שלאפן ביינאכט.

פארטאג איז געקומען צו פארן צום האטעל דער קוטשער פון דעם פעטער, און האט געזאגט רש״ג׳ן אז דער פעטער בעט אים ער זאל שוין קומען צו אים. איז רש״ג געפארן מיטן קוטשער צום פעטער, און אריינגייענדיק צו אים אין צימער, האט ער געזען ווי ער זיצט ביי א ״ליקוטי תורה״, ווייזט און פארגיסט ביטערע טרערן.

דער פעטער ר׳ שמואל גוראַרי האט געזאגט: ״געוואלד, געוואלד, ווי אזוי האב איך געקענט נעכטן אפזאָגן דעם רבי׳ן? דער רבי האט דאך מיך געמאכט פאר א גביר, און ווי האב איך איצט געקענט אפזאגן דעם רבינ׳ס בקשה?״, און ער האט אים געגעבן די הונדערט טויזנט רובל, ווי דער רבי האט געבעטן, צו דעקן די הוצאות פון דער ישיבה אין ליובאָוויטש.

פאר דעם רבינ׳ס קינדער דארף מען האבן דרך ארץ

דער פריערדיקער ליובאוויטשער רבי, כ״ק אדמו״ר ר׳ יוסף יצחק שניאורסאהן נבג״מ, זי״ע, האט איינמאל

געשיקט זיין עלטערן איידים, הרב ר׳ שמריהו גוראר׳ (רש״ג) קיין אויסלאנד, וועגן א כללות׳דיקן ענין. דער עולם האט דאן אביסל . . .

האט דער רבי אריינגערופן ר׳ שמואל ע״ה לעוויטין און האט אים דערציילט א מעשה פון דעם רבי׳ן דער ״צמח צדק״. דער רבי האט געזאגט ר׳ שמואל׳ן, אז ער זאל די מעשה איבערדערציילן צו חסידים.

די מעשה איז, אז איינמאל האט דער צמח צדק געשיקט זיינע איניקלעך, וועו זיי זענען געווען קינדער, דעם רז״א און דעם רבי׳ן נ״ע (כ״ק אדמו״ר ר׳ שלום בער נבג״מ, זי״ע) דער פאטער פון פריערדיקן ליובאוויטשער רבי׳ן. ער האט זיי געשיקט מיט׳ן שמש צו ר׳ הלל פאריטשער ע״ה, אז ר׳ הלל פאריטשער זאל זיי בענטשן. האט ר׳ הלל זיי געבענטשט. אבער נאכדעם האט ר׳ הלל פאריטשער אליין זיי באגלייט ביז זייער שטוב.

פון דעם זעט מען אז פאר דעם רבינ׳ס קינדער דארף מען האבן דרך ארץ.

א ״פדיון״ צו דער מאמעס ציון

דער רבי פלעגט שיקן פדיונות צו זיין מוטער׳ס ציון. די פדיונות פלעגט דער רבי שיקן דורך ר׳ שמואל ע״ה לעוויטין.

דער רבי פלעגט אנשרייבן אלע פרטים אין ״פדיון״ און ר׳ שמואל פלעגט דעם ״פדיון״ לייענען ביים ציון. איינמאל האט דער רבי ניט געוואלט אז ר׳ שמואל ע״ה זאל לייענען די פרטים, האט דער רבי מיטגעשיקט א ״פדיון״ נאר מיט די נעמען און אָן פרטים. דער רבי האט אנגעשריבן: ״כמבואר בצעטל שלי״.

דער רבי האט מיך מיטגענומען, ווייל ער האט מורא געהאט איך זאל ניט גנב׳ענען די כתבים

דער רבי האט איינמאל געדארפט אפשטאטן א באזוך ביי זיין פעטער ר׳ משה ע״ה הארענשטיין. אין יענער צייט פלעגט מען פארן מיט א וואגן, א ״דראשקע״.

(ר׳ משה הארענשטיין איז געווען אן איידים פון רבי׳ן מהר״ש, זיין חתונה איז געווען נאך דער הסתלקות פון רבי׳ן מהר״ש).

ביי דער ארויסגאנגס־טיר איז געשטאנען אן עלטערער חסיד, ר׳ שמעון ע״ה גרינבערג, האט דער רבי געזאגט, אז ר׳ שמעון זאל בלייבן ביי דער טיר און איך זאל מיט פארן מיט׳ן רבי׳ן.

דאס איז געווען א פלא גדול, וואס איך בין געווען א בחור און דא שטייט אן עלטערער חסיד און דער רבי נעמט מיר מיט און ניט דעם חסיד.

האט דער רבי געזאגט, אז פאר דערפאר וואס ער האט מורא, אז איך זאל בלייבן ביי דער טיר און גנב׳ענען די כתבים.

איך רעכן דער האָן שרעקט זיך...

אין פוילן האב איך געפארעט מיט כפרות, ערב יום כיפור איך האב אריינגעטראגן אין חדר צום רבי׳ן די כפרות נאך דעם האט דער רבי געפראווט כפרות האט ער מיר ארויסגעשיקט מיט׳ן האן. מען האָט געפרעגט ביים רבין פארוואס שיקט ער מיר אַרויס? האט דער רבי געענטפערט ״בשעת דער האן איז דא דאַרף מען נישט דערמאנען שוחט ־ שחטן ־ קוילן״. איך גלויב, אז דער רבי האט געמיינט אז דער האן שרעקט זיך.

קידוש לבנה ניט אונטער אַ בוים

אמאל וועו דער רבי איז געווען אין אטוואצק האט דער רבי מיך מיטגענומען צו קידוש לבנה. אין אטוואצק איז געווען אסאך בוימער, איז דער רבי געגאנגען און געגאנגען וואו מחדש זיין די לבנה וואו ער זאל קענען שטיין נישט אונטער א בוים בשעת קידוש לבנה. גייענדיק האט דער רבי זיך פאַרטשעפּעט אין א דראָד פון פלויט און איז כמעט געפאלן. האט דער רבי מיר שפעטער געגעבן געלט אויף משקה אז חסידים זאלען פארבריינגען (על הנס שקרה).

דער רבי האָט ניט געוואָלט אָנהויבן די נסיעה אין די דריי וואכן

וועו דער רבי איז געווען אין ריגע און ער האט געהאלטן ביי פארן קיין ארץ ישראל און עס איז געווען

אין די ״דריי וואכן״ האט דער רבי געוואלט פארן אויסער דער שטאט פאר שבעה עשר בתמוז אז די התחלת הנסיעה זאל זיין פאר די דריי וואכן און איך בין מיטגעפארען מיטן רבין מחוץ לעיר.

מען דארף ניט ליגן אין פאליטיק — איז אַ העכערקייט

אין אנהויב פון דער ישיבה דא אין אמעריקע איז געווען א וועד, בראש איז געווען הרב ר׳ שמריהו גוראריי ע״ה, הרב ר׳ שמואל ע״ה לעוויטין און הרב ר׳ ישראל דזשייקאבסאן ע״ה, הרב ר׳ אליהו ייאכיל סימפסאן ע״ה און הרב מרדכי מענטליק ע״ה און איך, האב איך געפרעגט ביים רבי׳ן וועמען דארף איך פאלגן, האט דער רבי מיר געענטפערט אז איך זאל פאלגן ר׳ שמואל ע״ה ווייל ער ליגט ניט אין פאליטיק. האב איך אזוי א קוק געגעבן אויפן רבין (ווייל רעדן איז ניט געווען שייך — נאר איך האב אזוי א קוק געגעבן).

האט דער רבי געזאגט: „ער דארף דאך ניט ליגן אין פאליטיק״.

האב איך פון דעם פארשטאנען, אז אפילו אויב נאָר מען דארף ניט ליגן אין פאָליטיק, איז מען שוין העכער.

״איך וואלט אים געקענט טאן א טובה״

וועז עס איז נפטר געווארן ר׳ מיכאל ע״ה דווארקין (ר׳ מיכאל דווארקין איז געפארן מיט׳ן רבין קיין קאסטראמא, וועז די סאוועטישע מאכט האט ארעסטירט און פארשיקט דעם רבין אין תרפ״ז - 1927) דער רבי דערמאָנט אין זיינע פארצייכענונגען אז ר׳ מיכאל ע״ה דוואָרקין איז געווען דער וואס האט געזונגען י״ב תמוז דעם באוואוסטן ניגון, ניעט ניעט ניקאַווָאָ קראָמע בָּא־גאַ אַדנאָווָאָ).

איז וועז ר׳ מיכאל דווארקין נפטר געווארן ערב שבועות האט זיך אונזער רבי א סך מתעסק געווען מיט דער לוויה און מען זאל אים מקבר זיין דארט. דעם פריערדיקן רבי׳ן האט מען ניט דערציילט אז ר׳ מיכאל דווארקין איז אוועק.

אבער שבועות ביינאכט וועז דער רבי האט געזעען אז ר׳ מיכאל דווארקין איז ניטא ביי דער סעודה, וואו ער פלעגט אלעמאל זיין ביי דעם יום טוב׳דיקן מאלצייט. האט דער רבי זיך נאכגעפרעגט וואו איז ר׳ מיכאל דווארקין?

האט מען דעם רבי׳ן דערציילט אז ר׳ מיכאל איז אוועקגעגאנגען. האט דער רבי געזאגט: אז עס איז געווען א שאד וואס מען האט אים ניט מודיע געווען וועגן דער פטירה. דער רבי האט באמערקט: ״איך וואלט אים געקענט טאן א טובה״.

א יישר כוח פאר׳ן חזן

איינמאל יום טוב צו מוסף, איז ר׳ שלמה ע״ה פאלמער, פון שיקאגא, געווען דער חזן. נאכ׳ן דאוונען האט דער רבי אים געזאגט א ״יישר כוח״. דער רבי האט באמערקט, אז בכלל זאגן יישר כוח איז ניט אזוי נוגע אבער נאך דעם ווי די כוהנים זאגן ברכת כוהנים זאגט מען זיי ״יישר כוח״, דארף מען אויך דעם חזן זאגן א יישר כוח פאר אויסרופן ״ברכך״, דער יישר כוח איז נוגע.

א שליחות פאר כלל ישראל

איינמאל האט דער רבי געדאוונט ביים עמוד, געזאגט קדיש נאך זיין מאמען שטייענדיק מיט׳ן פנים צו מזרח. פלוצלונג האט זיך דער רבי אויסגעדרייט מיט׳ן הייליקן פנים צום עולם און אויסגערופן: ״איך האב א שליחות צו כלל ישראל, אַ טאָג וואָס מען זאָגט ניט קיין תחנון, איז אַיידער מען זאגט דעם יום תהלים זאל מען זאגן דעם קאפיטל ״ענך׳ השם ביום צרה״, בתור תהילים.

אז א רבי גיט דארף מען נעמען

איינמאל אין אטוואצק אויף יום טוב פסח איז ניט געווען קיין עולם ביים סדר, ביים סדר־טיש זיינען געווען נאר דעם רבינ׳ס פאמיליע און איך, מיין חבר ר׳ מאיר ע״ה גלאזמאן און פייוול גרינער ע״ה, וואס איז דאן געווען דער מלמד פון דעם רבינ׳ס אייניקל, בערקע.

(בכלל ביים עסן פלעגט דער רבי האלטן זיין הייליקן קאפ אראפגעבויגן כדי מען זאל קענען עסן. איינער אן עלטערער איד פלעגט עסן לאנג, האט דער רבי געדארפט האלטן זיין קאפ לאנג אראפגעלאזט, פלעגט מען דעם אידן טורקען, אז ער זאל שנעלער אפעסן.)

בכלל פארן עסן פלעגט בערקע אין נאמען פון רבי׳ן זאגן די אורחים וואו יעדער איינער זאל זיצן, רעכטס אדער לינקס, ווער פריער און ווער שפעטער. דאס האבן געהייסן דער רביצינס געסט און איך בין געווען צווישן די געסט.

איך האב ניט געגעסן ביים סדר. איך האב זיך געשעמט עסן אין דער אנווועזנהייט פון דעם רבי׳ן. האט דער רבי דערציילט די מעשה פון צמח צדק און ר׳ קוסיע לעפלער (ווי עס איז געדרוקט אין די שיחות פון פריערדיקן רבי׳ן).

האט ר׳ יקותיאל לעפלער געזאגט, אוי, געוואלד, ער האט געמיינט אז דאס האט דער רבי געשיקט אים די זאכן צו העלפן אים אין דער עבודה פון דאַוונען באריכות

דער רבי האט אויסגעפירט פון דעם סיפור זעט מען, ״אז דער רבי גיט דארף מען נעמען״.

בכלל פסח צום סדר, ביים רבי׳ן, פלעגן די עזרת נשים (פרויען) זיצן אין אן אנדער חדר. אבער צום סדר דעמאלסט זענען די עזרת נשים געזעסן אין זעלבן חדר ביי א באזונדער טיש.

״יארן פון אמת״

איינמאל ביי א פארברענגעניש פון דעם ליובאוויטשער רבי׳ן שבת אין אטוואצק, איז געווען אן עלטערער איד, מיט א ווייסער בארד. דער איד, שלום קרול, האט אנגעפאנגען זינגען דעם ניגון ״ידיד נפש״ און דער עולם ביים פארברענגעניש האט געלאכט. האט זיך דער רבי אפגערופן:

״לאכט ניט. עס איז יארן פון אמת״.

אתכפיא ביי פראסטע מענטשן און ביי א מלך

וועז דער רבי איז געקומען קיין ווארשע, איז ער איינגעשטאנען אין יעזשיק׳ס דירה. ר׳ לייבל ראסקין פלעגט דאן באדינען דעם רבי׳ן, האט ער אריינגעטראגן צן רבי׳ן א גלאז טיי מיט מילך. מיט א שעה שפעטער איז ר׳לייב ראסקין ווידער אריינגעגאנגען צום רבין אין צימער און געזעען ווי דער גלאז טיי שטייט אויפ׳ן טיש.

האט ר׳ לייב ראסקין געזאגט דעם רבי׳ן: רבי, דער טיי ווערט קאלט, פארוואס טרינקט איר ניט? האָט דער רבי געענטפערט: ״און וואו איז אתכפיא״? אויף דעם האט ר׳ לייב ראסקין געזאגט: אתכפיא איז שייך נאר ביי פראסטע מענטשן, ניט לאחרי שנעשה מלך.

האט דער רבי זיך אפגערופן און געזאגט: ״דער דארף און דער ווייל״.

(אגב, ר׳ לייב ראסקין ע״ה איז א פעטער פון הרב ר׳ דוד ראסקין, ממונה פון רבי׳ן צו דער הנהלה הראשית פון אגודת חסידי חב״ד, יושב ראש פון צעירי אגודת חב״ד אין אמעריקע און מיטגליד פון דער הנהלה פון דער ליובאוויטשער ישיבה ״תומכי תמימים״ אין ברוקלין).

דער רבי האט געהייסן אפזאגן מיין מלמד

זינט מיין פריסטער יוגנט האט זיך דער פריערדיקער ליובאוויטשער רבי, כ״ק אדמו״ר ר׳ יוסף יצחק שניאורסאהן, נבג״ם, זי״ע, פערזענליך אינטערעסירט מיט מיין חינוך.

איך האב געהאט א מלמד. (מיין טאטע ר׳ נתן ע״ה גוראר׳, האט געהאט מסירות נפש אויף האָבן אַ גוטן מלמד, ער פלעגט פארקויפן דיימאנטס פון מיין מאמען, זיין פרוי, און מיט דעם גלעלט האט ער געצאלט דעם מלמד אַז ער זאָל קענען קויפן צוויי פונט מיט דריי אַכטל ברויט, וואס דאס איז דאן געווען א פארמעגן. דאס איז געווען אין די צייטן וועז עס האט געהערשט א שטארקער הונגער און די צוויי פונט מיט דריי אַכטל וואס דער מלמד פלעגט באקומען פון מיין טאטן, האט ער געקאָרמעט זיין פאמיליע פון אכט קינדער, וועז דער גאנצער עולם האט געגעסן מאַקוכע.)

דער רבי האָט געוואָלט מ׳זאָל מיך פארהערן. איינמאל האט דער רבי געהייסן הרב ר׳ יעקב לאנדא ע״ה (וועלכער איז שפעטער געווען דער הויפט רב פון בני ברק), אז ער זאל מיך פארהערן. האט ר׳ יעקב ע״ה לאנדא מיך פארהערט ביים רבי׳ן אין שטוב אין דער סטאלאווע (עס־זאל). אין דער וואנט איז געווען א טיר און די טיר איז געווען אפן צום רבי׳נס קאבינעט.

בעת ער האט מיר פארהערט איז ר׳ יעקב ע״ה לאנדא געגאנגען אין סטאלאווע איבער׳ן צימער הין און

צוריק, פארבייגייענדיק די טיר צו דער סטאלאווע, וואו דער רבי איז געזעסן. איך האב ניט געוואוסט, אז פון דער צווייטער זייט וואנט זיצט דער רבי און הערט זיך—צו ווי ר׳ יעקב ע״ה לאנדא פארהערט מיך.

שפעטער, האט דער רבי געהייסן אפזאגן מיין מלמד, וואס האט מיך געלערנט, ווייל דער מלמד האט געלערנט מיט מיר בקיאות און ניט לעיונא. דער רבי האט געהייסן נעמען דעם מלמד ר׳ יחיאל קאמיסאר ע״ה.

נאכדעם אין יאר תרפ״ד 1924, ווען דער רבי איז אוועקגעפארן פון ראסטאוו קיין לענינגראד, און אונזער גאנצע פאמיליע איז מיטגעפארן אהין און דארט איז קיין מלמד ניט געווען פאר מיר, האט דער רבי געשיקט מיט מיר א בריוו קיין נעווע׳ל צו הרב החסיד ר׳ מאיר שמחה ע״ה חן, אז ער זאל פאר מיר קריגן א מלמד אין נעווע׳ל.

אין נעווע׳ל האט מען אבער ניט געקענט געפינען א פריוואטן מלמד, האט דער רבי געשיקט (ר׳ כאטשיע) ר׳ יחזקאל פייגין ע״ה, ווען ער איז געווען ביים רבי׳ן אין לענינגראד, קיין נעווע׳ל, אז מען זאל מיר אריינענעמען לערנען אין ישיבת ״תומכי תמימים.״ איך בין דאן אנגעקומען לערנען אין תומכי תמימים, דארט האט אויך דאן געלערנט אין אנדער כיתה, הרב ר׳ יהושע קארף, ווען ער איז אין ברוקלין.

דער פארטראכטער חסיד מיט׳ן פעלץ

אין דעם קוראַרט שטעטל דרוזגעניק האט דער פריערדיקער רבי אריסגענומען א בחור פון ווילנע, ווען ער איז געווען זייער א גערעטענער. דער בחור איז געווען א סטודענט און איז געווען א פעטער פון דר. אבא זעליגסאן ע״ה, ווען ער איז געווען א לענגערע צייט דער דאקטאר פון דעם רבי׳ן.

דער רבי האט זיך א סך אפגעגעבן מיט דעם דאזיקן בחור פון ווילנע. דער רבי האט דאן געוואלט אז דער בחור זאל מאכן א תפארת בחורים און היות דער בחור איז געווען א גערעטענער און א פרומער האט דער רבי געוואלט מיט אים אויפעפענען אַ תפארת בחורים.

פלעגט דער רבי דערציילן דעם בחור מעשיות און איך האב געדארפט מיט׳ן בחור לערנען עטלעכע שעה אין טאג און ביים לערנען פלעג איך פון אים הערן די מעשיות וואס דער רבי האט אים דערציילט.

איין מעשה (וואס כאטש איך האב שוין געהערט די מעשה אין ראסטאוו, פון רבי׳ן, איז אבער דער לעצטער חלק פון דעם סיפור, פון דעם פאַראַגראַף „שפּעטער״ דעם רוח הקודש, האט דער רבי דערציילט דעם בחור פון ווילנע).

די מעשה איז וועגן א חסיד פון דעם רבי׳ן מהר״ש, וואס פלעגט טראכטן שעות לאנג חסידות און פלעגט דאוונען באריכות לאנגע שעה׳ן, מיט התבוננות. דער חסיד איז אלעמאל געווען א פארטראכטער. איין מאל אז ער איז געפארן קיין ליובאוויטש, האט ער מיטגענומען א פּעלץ־מאַנטל ווייל אין ליובאוויטש איז געווען קאלט און אז ער איז אנגעקומען קיין ליובאוויטש האט ער געהערט אז דער רבי נ״ע (דער רבי ר׳ שלום בער) איז געפארן אויף א קור־אָרט, אין מענטאָן, פראַנקרייך, איז ער געפארן אהין צו זען דעם רבי׳ן.

אין דעם קור־אָרט איז געווען הייס, דער חסיד איז דאך געווען א פארטראכטער, איז ער אויך אין דעם קור־אָרט ארומגעגאנגען מיט דעם פוטער־פּעלץ און אלע ארום האבן געלאכט, און ער האט בכלל ניט געוואוסט פארוואס דער עולם לאכט. דער חסיד איז דארטן געבליבן עטליכע וואכן.

איין מאל, ווען דער רבי נ״ע איז געגאנגען שפאצירן מיט זיין זון, דער פריערדיקער ליובאוויטשער רבי אדמו״ר הריי״צ, און ער האט געזען ווי עס שטייט יענער חסיד און דאוונט באריכות און זינגט א ניגון ביים דאוונען, האט זיך דער רבי נ״ע אפגעשטעלט אויף א לענגערע ווייל צוהערן זיך צו דעם חסיד׳ס דאוונען.

שפעטער האט דער רבי נ״ע געזאגט צום זון, אז דער חסיד דאוונט מיט א ניגון און איז זיך מתבונן ״אז מען האט א רבי׳ן (מיינענדיק דעם רבי׳ן מהר״ש) לעבט מען מיט אים, מען עסט מיט אים, מען שלאפט מיט אים און מ׳שטארבט מיט אים און אן אנדער רבי׳ן קען מען ניט האבן״.

היות ער איז געווען א חסיד פון רבי׳ן מהר״ש, און דער רבי ר׳ שלום בער נ״ע האט געהערט פון זיין דאוונען ווי ער טראַכט, אז ער קען ניט ווערן זיין חסיד.

אבער, איך גלויב, אז די מעשה איז ניט אזוי, מ׳קען

האבן אן אנדער רבי׳ן, און ניט ווי דער חסיד האָט געמיינט.

נשמות הטועות

א צווייטע מעשה וואס דער בחור פון ווילנע האט געהערט פון רבי׳ן, איז אז איינער א חסיד פון דעם אלטן רבי׳ן האט געפרעגט ביי דעם אלטן רבי׳ן דעם באדייט פון דעם לשון נשמות הטועות. וואס לכאורה אויב עס רעדט זיך אין דער דרגה פון נשמה איז ווי איז שייך א טעות, וועז מען האלט ביי דער דרגה פון נשמה?

בכלל איז באקאנט אז די וואס האלטן ביי דער דרגה פון נפש, אדער די דרגה פון רוח איז שייך א טעות, אבער אז מען האלט ביי דער דרגה פון נשמה ווי איז שייך א טעות?

האט דער אלטער רבי געענטפערט מיט א מעשה, אז ס׳איז געווען איינער א גרויסער ירא שמים וכו׳ און ער איז געווען אן עושר גדול און פלעגט א סך ארומפארן אין די שטעט אויף צו טאן מסחר.

איין מאל איז דער עושר, דער ירא שמים, געפארן אין א וואגן און ער איז אנגעקומען אין א שטאט ערב שבת. דער בעל עגלה האט געדארפט אריינברענגען דעם פערד און דעם וואגן אין א שטאל, אבער עס איז אים אנגעקומען זייער שווער איז דער עושר אראפגעגאנגען פון וואגן צו העלפן דעם בעל עגלה און מקיים זיין די מצוה פון ״עזוב תעזוב״.

דער עושר איז געווען אנגעטאן אין זיידענע קליידער, און זיינע קליידער זיינען צעריסן געווארן. ער האט אויך צעדראפעט זיינע הענט און זיין העמד איז צעריסן געווארן, ווי אויך זיינע זיידענע קליידער, וועז ער האט געהאלפן דעם בעל עגלה אריינברענגען די פערד מיט׳ן וואגן אין שטאל.

ערב שבת פלעגט מען גיין אין באד, האט דער בעל עגלה מיטגענומען אלע ארחי פרחי אויף זיין חשבון. עס איז טאקע נישט געווען מיט אזא עשירות, אבער די ארחי פרחי האבן זיך מחיה געווען.

צו קבלת שבת איז דער עושר אריינגעקומען אין שוהל און זיך אוועקגעזעצט אין מזרח, ארום אים האבן זיך פארזאמלט א סך מענטשן. דער בעל עגלה ווידער, איז געזעסן אין מערב און קיינער האָט זיך נישט אומגעקוקט אויף די ״ארחי פרחי״.

שבת אינדערפרי אין שוהל איז ער ווידער געזעסן אין עק מערב מיט די ארחי פרחי׳ניקעס, האט דער בעל עגלה מיטגענומען א גרויסן עולם פון די ארחי פרחי׳ניקעס אויף סעודת שבת. עס איז נישט געווען אזא רייכע סעודה, אבער דאך האבן זיי זיך מחיה געווען.

אזוי האט אויך דער בעל עגלה זיך געפירט ביים שלאפן. ער האט זיי אלע געגעבן אן ארט צו שלאפן אויף שטרוי, ס׳איז טאקע ניט געווען אזוי רייך אבער דאך האבן זיי זיך מחיה געווען.

שפעטער, אז דער עושר און דער בעל עגלה זיינען געקומען אויפ׳ן עולם האמת, האט מען זיי דן געווען. מען האט ארויפגעברענגט די מעשים טובים פון דעם גביר, ווי ער האט צוליב העלפן נאך א אידן אריינברענגען דעם וואגן אין שטאל האט ער זיך צעריסן זיינע קליידער און צעריסן זיינע הענט און צעריסן זיין העמד וכו׳ און מען האט אריינגעברענגט די נשמה פון דעם בעל עגלה און ארויפגעברענגט זיינע מעשים טובים ווי ער האט געהאלפן די ארחי פרחי׳ניקעס מיט א באד, מיט א סעודת שבת און מיט שלאפן, און מען האט למעלה געוואלט זיי געבן ביידן גן עדן. האט מען אבער געזאגט למעלה אז ביידע נשמות האבן זיך אנגעכאפט נישט אין זייער עבודה.

די עבודה פון עושר האט געדארפט זיין אין הכנסת אורחים, און די עבודה פון דעם בעל עגלה האט געדארפט זיין אין העלפן אנדערע בעלי עגלה, במילא אז מען כאפט זיך אן אין יענעמס עבודה קען זיין אז ס׳איז נישט מיט אן אמת.

האט מען געפסק׳נט למעלה, אז מען דארף זיי אראפשיקן נאכאמאל ביידע נשמות אין א גלגול, אז די נשמה פון דעם עושר זאל זיין אין א גוף פון א בעל עגלה און די נשמה פון דעם בעל עגלה זאל קומען אין א גוף פון אן עושר און מ׳וועט זען צי זיי טוען די זעלבע עבודות, און דאס (האט דער אלטער רבי מסיים געווען) איז דער פשט פון נשמות הטועות. — א הויכע עבודה אבער אף על פי כן קען דאס זיין א טעות, די עבודה באלאנגט צו דעם צווייטן. קען זיין, אז ס׳איז ניט מיט אן אמת, מוזן זיי אראפקומען אויף דער וועלט, דער גביר אלס א בעל עגלה און דער בעל עגלה אלס א גביר און

מ׳וועט זען צי זיי וועלן טאן די זעלבע עבודה מיט אן אמת.

אויף דעם האט ר׳ יהודה עבער ע״ה, וועז ער איז געווען אין דרוזגעניק, געפרעגט ביי דעם רבי׳ן, אז אין דער גמרא (בבא מציעא דף ל׳ ע״ב) שטייט דאך אז איינער א תנא, רבי ישמעאל ברבי יוסי, האט געטאן א ענין לפנים משורת הדין, דורך ארויסנעמען יענעמס בהמה, און דאס איז פארראכטנט געווארן ווי א מעשה טוב, פארוואס איז דארטן ניט שייך דער ענין פון נשמות הטועות? איך געדענק נישט דעם ענטפער פון דעם רבי׳ן.

דער רבי איז מבקר חולה א קאפוסטער חסיד

ווען דער פריערדיקער ליובאוויטשער רבי, איז געקומען דעם ערשטן מאל קיין ווארשע, אין יאר תרפ״ט (1929), איז דארט געווען אן אלטער קראנקער איד, ער האָט געהייסן דער ביאַלער רבי, וועלכער האט געלערנט חסידות ביים קאפוסטער רבי׳ן, ר׳ שלמה זלמן ע״ה. דער איד איז געווען א שטיקל רבי און היות ער איז געווען קראנק האט דער רבי אים געגאנגען מבקר חולה זיין. האט דער קראנקער אלטער איד געזאגט אז מ׳וואלט וויסן די כוונות פון ״יהב ליה ידיה ואוקמיה״, ווי ס׳איז געדרוקט אין מסכת ברכות, וואלט מען אים געקענט געזונט מאכן. אויף דעם האט דער רבי געענטפערט, אז אין דער כוונה בפשוטה איז נכלל אלץ. האט דער זקן געענטפערט, ס׳איז א חילוק ווי מ׳עפנט א טיר מיט א שליסל אדער מיט א וויטרע. (איך מיין, מיט אַ שליסל איז גרינגער צו עפענען און אַלע קענען עס טאָן, בעת מיט אַ וויטרע קען נאָר אַ בעל מלאכה און עס איז ניט אַזוי גרינג).

וואו זיינען די צוויי זלאָטעס?

אין פּוילן פלעג איך אריינטראגן די פּאָסט צום רבי׳ן. איינמאָל האָב איך דערציילט צום רבי׳ן אַז החסיד הרב ר׳ שמואל ליס, ע״ה, האָט געשיקט דעם רבי׳ן צוויי זלאָטעס פאַר ״מעמד״ (צוויי זלאָטעס איז דאַן געווען אַ קליינע סומע פון אַרום דרייסיק סענט). אַז איך בין אַריינגעגאַנגען צום רבי׳ן דעם צווייטן מאָל מיט דער פאָסט, האָט דער רבי ביי מיר געפרעגט וואו זענען די צוויי זלאָטעס. האָב איך נישט פאַרשטאַנען פאַרוואָס אינטערעסירט זיך דער רבי אין אַזאַ קליינע סומע געלט.

שפּעטער איז מיר קלאָר געוואָרן דער ענין. דער הרב שמואל ליס איז געווען זייער אַ געהויבענער איד, און ער איז געווען גרייט צו עפענען ישיבות און ווערן אַ מלמד, און כאָטש עס איז נישט געווען קיין געלט, האָט ער געשריבן אַז ער איז גרייט צו ״עסן טעג״. שפּעטער, ווען ער האָט געשיקט צוויי זלאָטעס פאַר ״מעמד״, איז עס ביים רבי׳ן געווען זייער חשוב, וואָס דער דאָזיקער איד איז מנדב צוויי זלאָטעס, כאָטש ער איז גרייט צו ״עסן טעג״.

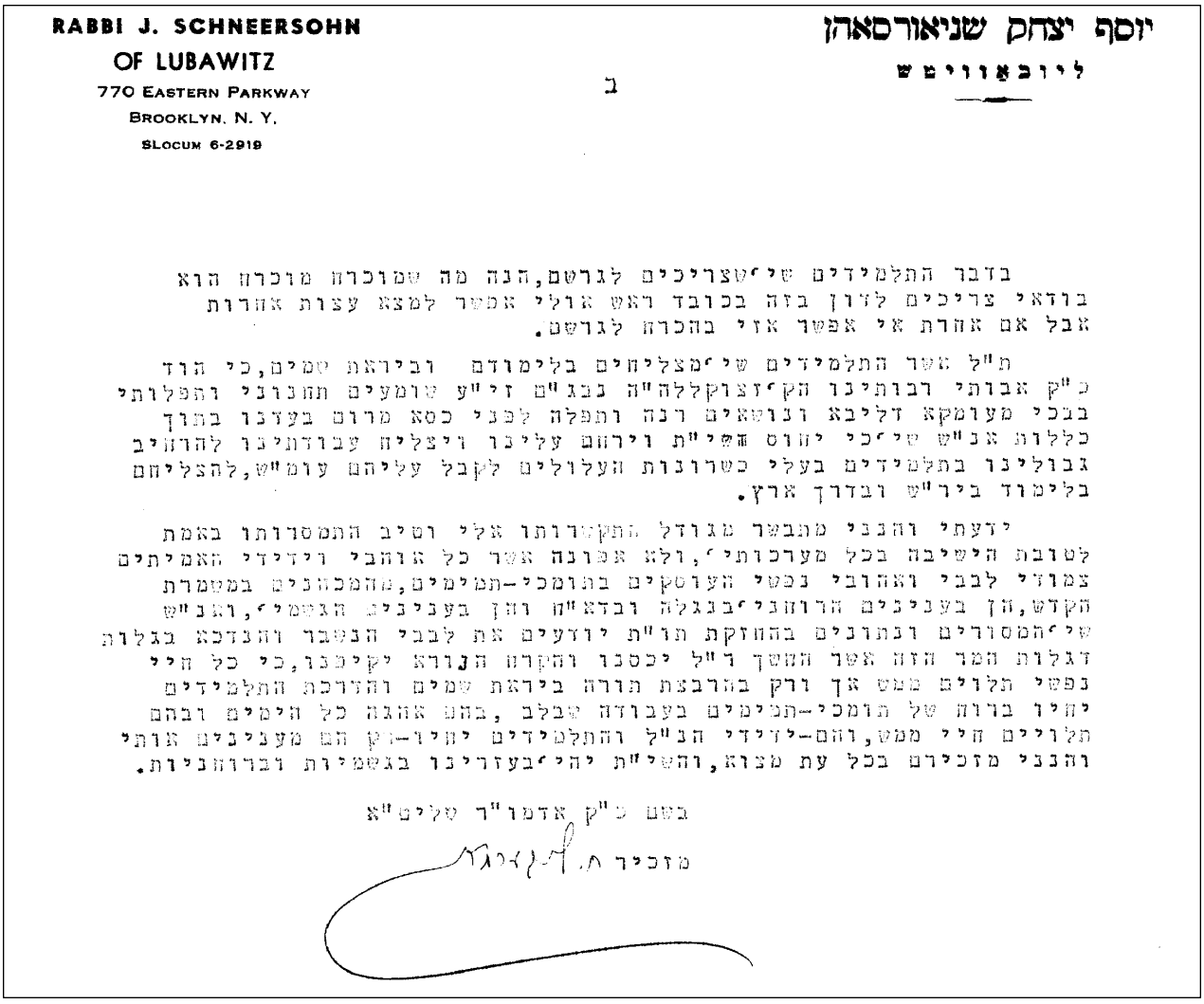
עסן וויינטרויבן אין דער צייט פון „רעוא דרעוין״

איך האב אַמאָל געהערט פון דעם רבי׳ן אַ וואָרט וואָס איז אַ הוראה אין חסידישן לעבן פון אַ איד.

דער רבי האָט געזאָגט: „ווי קען אַ יונגערמאַן אין דער צייט פון רעוא דרעוין, התגלות פנימיות עתיק, פאַרדרייען אַ פוס אויף אַ פוס און עסן וויינטרויבן״.

דער רבי האָט מיר געזופן און געזאָגט אַז מען דאַרף קויפן אַ פינגערל, און געליין 500 לאַט

ווען איך בין געווען אַ חתן, האָט דער רבי מיר געזאָגט אַז איך דאַרף קויפן מיין כלה אַ מתנה, אַ פינגערל, און ער האט מיר אנטליען 500 לאַט צו קויפן דעם רינגעלע. דאָס איז געווען אין יאָר תרצ״ט.

יוסף יצחק שניאורסאהן
ליובאוויטש

ב

RABBI J. SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN, N. Y.
SLOCUM 6-2919

בדבר התלמידים שי׳שצריכים לגרשם, הנה מה שמוכרח מוכרח הוא בודאי צריכים לדון בזה בכובד ראש אולי אמשר למצא עצות אחרות אבל אם אחרת אי אפשר אזי בהכרח לגרשם.

ת"ל אשר התלמידים שי׳מצליחים בלימודם וביראת שמים, כי הוד כ"ק אבותי רבותינו הק׳זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע שומעים תחנוני ותפלותי בבכי מעומקא דליבא ונושאים רנה ותפלה לפני כסא מרום בעדנו בתוך כללות אנ"ש שי׳כי יחוס השי"ת וירחם עלינו ויצליח עבודתינו להרחיב גבולינו בתלמידים בעלי כשרונות העלולים לקבל עליהם עומ"ש, להצליחם בלימוד בירי"ש ובדרך ארץ.

ידעתי והנני מתבשר מגודל התקשרותו אלי וטיב התמסרותו באמת לטובת הישיבה בכל מערכותי׳, ולא אפונה אשר כל אוהבי וידידי האמיתים צמודי לבבי ואהובי נפשי העוסקים בתומכי-תמימים, מהמכהנים במשמרת הקדש, הן בענינים הרוחני׳ בנגלה ובדא"ח והן בענינים הגשמי׳, ואנ"ש שי׳המסורים ונתונים בהחזקת תו"ת יודעים את לבבי הנשבר והנדכא בגלות דגלות המר הזה אשר החשך ר"ל יכסנו והקרח הנורא יקיפנו, כי כל חיי נפשי תלוים ממש אך ורק בהרבצת תורה ביראת שמים והדרכת התלמידים יחיו ברוח של תומכי תמימים בעבודה שבלב, בהם אהגה כל הימים ובהם תלויים חיי ממש, והם-ידידי הנ"ל והתלמידים יחיו-רק הם מעניינים אותי והנני מזכירם בכל עת מצוא, והשי"ת יהי׳בעזרינו בגשמיות וברוחניות.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

אַ וויכטיקער בריוו פון רבי'ן צו די ראשי ישיבות וואו ער רופט זיי אָן „צמודי לבבי" און נאָך

אין מיין באַזיץ געפינט זיך אַ בריף וואָס דער רבי האָט מיר געשריבן און וואָס איז זייער חשוב און טייער ביי מיר. דער רבי שרייבט אין דעם בריוו צווישן אַנדערן: „צמודי לבבי און נפשי" און נאָך.

. . . ת"ל אשר התלמידים שי׳ מצליחים בלימודם וביראת שמים, כי הוד כ"ק אבותי רבותינו הק׳ זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע שומעים תחנוני ותפלותי בבכי מעומקא דליבא ונושאים רנה ותפלה לפני כסא מרום בעדנו בתוך כללות אנ"ש שי׳ כי יחוס השי"ת וירחם עלינו ויצליח עבודתינו להרחיב גבולינו בתלמידים בעלי כשרונות העלולים לקבל עליהם עומ"ש, להצליחם בלימוד בירי"ש ובדרך ארץ.

ידעתי והנני מתבשר מגודל התקשרותו אלי וטיב התמסרותו באמת לטובת הישיבה בכל מערכותי׳, ולא אפונה אשר כל אוהבי וידידי האמיתים צמודי לבבי ואהובי נפשי העוסקים בתומכי תמימים, מהמכהנים במשמרת הקדש, הן בענינים הרוחני׳ בנגלה ובדא"ח והן בענינים הגשמי׳, ואנ"ש שי׳ המסורים ונתונים בהחזקת תו"ת יודעים את לבבי הנשבר והנדכא בגלות המר הזה אשר החשך ר"ל יכסנו והקרח הנורא יקיפנו, כי כל חיי נפשי תלוים ממש אך ורק בהרבצת תורה ביראת שמים והדרכת התלמידים יחיו ברוח של תומכי תמימים בעבודה שבלב, בהם אהגה כל הימים ובהם תלויים חיי ממש, והם – ידידי הנ"ל והתלמידים יחיו – רק הם מעניינים אותי והנני מזכירם בכל עת מצוא, והשי"ת יהי׳ בעזרינו בגשמיות וברוחניות.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

הוספה מיט תיקונים

(איבערגעדרוקט פון „אַלגעמיינער זשורנאַל", פרייטיק, ג' אדר ב' תשס"ג)

אין אַ גוטן אויג דאַרף מען גלויבן

דער פריערדיקער ליובאַוויטשער רבי האָט מיר אַמאל געזאָגט, אַז אין אַ גוטן אויג דאַרף מען גלויבן, אָבער אין אַן עין הרע דאַרף מען ניט גלויבן.

דער רבי האָט אַליין געשטעמפלט די טשעקס פון דער ישיבה

איך האָב געהערט פון הרב ר' שמריהו גוראַרי, דעם פריערדיקן רבי'נס עלטסטער איידים, אַז אין די ערשטע יאָרן אין אַמעריקע פלעגט מען די טשעקס פון דער ליובאַוויטשער ישיבה אַרייַנלייגן (מיר דוכט זיך) אין דער באַנק־קאָנטע פון „אגודת חסידי חב"ד". דעם שטעמפל אויף די טשעקס פלעגט דער רבי אַליין אַרויפשטעמפלען.

האָט הרב ר' שמריהו גוראַרי געפרעגט ביי דעם רבי'ן, פאַרוואָס דאַרף ער עס טאָן אַליין? מען קען דאָך בעטן אַ צווייטן צו מאַכן דעם שטעמפל אויף דער צווייטער זייט פון טשעק?

האָט דער רבי געענטפערט: „איך וויל טאָן פאַר דער ישיבה ניט נאָר ברוחניות, נאָר אויך עפעס בגשמיות".

געדענקט, אידן: אויפן בית עלמין ליגן ניט נאָר אַלטע...

דעם ערשטן מאָל וועט דער פריערדיקער ליובאַוויטשער רבי זי"ע איז געקומען קיין ריגע, האט זיך ביי דעם פאַרבערגנגן פאַר די הקפות פון שמחת תורה פאַרזאַמלט אַ גרויסער עולם, די מערסטע פון זיי זענען געווען פראָסטע מענטשן, אַ פּראָסטער עולם.

וועמ'איז געגאַנגען צו די הקפות האָט דער רבי אויסגערופן, אַז ביי די הקפות טאָרן ניט זיין פרויען, וואָס גייען ניט אין מקווה (וואָס היטן ניט אָפּ קיין טהרת המשפחה). ער האָט געזאָגט: געדענקט, אידן, אויפן בית עלמין ליגן ניט נאָר אַלטע...

„וואָס האָב איך געקענט טאָן ווען ער האט מיך מצער געווען אין עשרת ימי תשובה"

וועז דער רבי איז געווען אין ריגע, האָט זיך דאָרט געפונען אַ גרויסער מקורב פון דעם רבי'ן, וואָס האָט זיך אויפגעפירט ניט אָנשטענדיק אין שטוב (אויף רוסיש הייסט עס ניט פרעליטשנע).

די אויפפירונג פון דעם דאָזיקן מקורב האָט געקאָסט דעם רבי'ן אַ סך געזונט. דאָס איז געווען אין חודש תשרי.

נאָך סוכות איז יענער געפאָרן קיין אויסלאַנד, דאָרט האָט ער באַקומען אַן אָפענדיקס־אַנטצינדונג און איז דורכגעאַנגען אַן אָפּעראַציע. ער איז געשטאָרבן.

האָט מען געפרעגט ביים רבי'ן, פאַרוואָס איז ער געשטאָרבן? האָט דער רבי געענטפערט: וואָס האָב איך געקענט טאָן, ער האָט מיך מצער געווען אין די עשרת ימי תשובה.

קינדער וואָס עסן יום כיפור דאַרפן ניט טועם זיין צוקערלעך און דאָס גלייכן

איינמאָל האָט דער רבי אריינגערופן די הנהלה רוחנית פון דער ליובאַוויטשער ישיבה צו זיך אין צימער. אין דער הנהלה זיינען דאַן געווען הרב ר' שמואל לעווישין, הרב ר' ישראל דזשייקאבסאן, הרב ר' מרדכי מענטליק ע"ה, און איך. מיר האָבן זיך פאַרשפּעטיקט.

האָט דער רבי געזאָגט: אַמאָל האָט דער קיסר געפונען צו זיך דעם מיניסטער און דער מיניסטער האָט זיך פאַרשפּעטיקט. האָט דער קיסר געזאָגט, אַז דאָס באַווייזט אַז זיין צייט איז ביי דעם מיניסטער ניט חשוב, איז אויס.

ביי יענער געלעגנהייט האָט דער רבי געזאָגט, אַז קינדער, וואָס פאַסטן ניט יום כיפור, דאַרפן זיך אָפּהאַלטן פון עסן צוקערלעך (קענדיס) און ענלעכע מותרות און לוקסוס.

דער רבי פלעגט צו מיר האָבן טענות

דער רבי פלעגט שיקן ר' חיים ליבערמאַן ע"ה צו זען וואָס טוט זיך מיט די תלמידי הישיבה אין דער דאָרמיטאָרי פון די אינגלעך אין דער ישיבה, ווי די אינגלעך פירן זיך אויף, און דאָס גלייכן. וועז ער פעלגט זען אַז עפעס איז ניט אין אָרדענונג מיט אַ אינגל, פלעגט דער רבי צו מיר האָבן טענות.

איינמאָל האָט ער געזען דעם אינגל ב. אויף דער גאַס, וועלכער האָט געשפּילט באָל אום שבת, דער אינגל איז געווען זיבן יאָר אַלט. האָט ער געהאַט צו מיר טענות, וואָס דער אינגל שפּילט שבת אין באָל אויף דער גאַס.

די צוויי תנועות פון רבי'ן

דער רבי פלעגט ניט וועלן מען זאָל אַרויסטרייבן קינדער פון דער ישיבה כל זמן זיי מאַכן ניט קאַליע אַנדערע.

איינמאָל האָט זיך דער רבי דערוואוסט, אַז אַ געוויסער בחור טשעפּעט זיך צו קינדער, האָט דער רבי געהייסן מען זאָל יענעם בחור גלייך אַרויסטרייבן, דער רבי האָט פשוט געפאָדערט מען זאָל אים אַרויסטרייבן וואָס שנעלער. דער רבי אַליין האָט אים אָבער שטאַרק מקרב געווען.

אין דער באַציאונג מיט דעם בחור האָט מען געזען די צוויי תנועות פון דעם רבי'ן. פון איין זייט, האָט דער רבי געפאָדערט אַלע ווייל מ'זאָל אים אַרויסטרייבן פון דער ישיבה, אָבער אַליין האָט ער אים שטאַרק מקרב געווען. מען האָט געזען די צוויי תנועות אַלס רבי און טאַטע, און אַלס רבי וואָס באַציט זיך צו איינעם וואָס מאַכט קאַליע אַנדערע.

די צובראכנקייט וועט אים אַרויסשלעפּן

דער בחור האָט זיך אנגעשלאָסן אין דער אַרמיי און איז אַוועק דינען אין אַמעריקאַנער מיליטער. שפּעטער, אַז ער איז אַוועק אין דער אַרמיי און מ'האט אים גענומען דינען אויפן פראָנט מיט די יאַפּאַנעזער, האט ער זיך שטאַרק דערשראָקן. איז ער געקומען צום רבי'ן, און דער רבי האָט אים שטאַרק מקרב געווען. דער רבי האָט אים געגעבן קושן די ציצית פון זיין טלית קטן.

זייענדיק אין דער אַרמיי האָט ער געדינט אויף דעם פראָנט אין פאַסיפיק און איז דאָרט שטאַרק צעראַניעט געוואָרן (פאַרוואונדעט געוואָרן).

האָט דער רבי געזאָגט, אַז זיין צובראָכנקייט וועט אים אַרויסשלעפּן. און כך הווה.

ער איז צוריקגעקומען פון דער ארמיי און געוואָרן זייער אַ חסידישער יוגנערמאַן. ער איז געווען מיט מיר זייער היימיש. ער פלעגט קומען צום רבי'ן ביז דער הסתלקות, נאָר דעם וויס איך ניט וואָס מיט אים איז געשען.

דער עיקר איז דער בלאָז

אַמאָל, אין ראָסטאָוו, האָט דער רבי פאַרבראַכט און געמאַנט אַז מען זאָל טאָן אין עבודת התפלה, התבוננות פאַרן דאַוונען און דאַוונען מיט כוונה. און האָט דערציילט אַ משל, ס'איז געווען אַ מענטש וואָס האָט געלערנט אַרבעטער ווי מ'מאַכט שפּיגלען, מען גיסט אָן אַ ביסל קוועקזילבער אויף איין אָרט, און נאָכדעם גיט מען אַ בלאָז אויף צו פאַרשפּרייטן אויף דעם גאַנצן גלאָז. וועז ביי איינעם פון די אַרבעטער איז גאָרנישט אַרויס, איז ער געקומען צו עם פרעגן פאַרוואָס איז גאָרנישט אַרויס?

נאָכדעם וואָס דער אַרבעטער האט געזאָגט וואָס ער האָט געטאָן, האָט ער אים געפרעגט, צי נאָכן אָנגיסן די קוועקזילבער האָט ער געגעבן דעם בלאָז? און דאָס האָט דער אַרבעטער פאַרגעסן.

און דער רבי האָט אויסגעפירט, אַז דער עיקר איז דער בלאָז.